

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

DÖNEM PROJESİ

**MERALARIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE MERA DAVALARINA
GENEL BİR BAKIŞ**

Süleyman KORKMAZ

TAŞINMAZ GELİŞTİRME ANABİLİM DALI

ANKARA

2015

Her hakkı saklıdır

ÖZET

Dönem Projesi

MERALARIN HUKUKİ NİTELİĞİ VE MERA DAVALARINA GENEL BİR BAKIŞ

Süleyman KORKMAZ
Ankara Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Taşınmaz Geliştirme Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Günay ERPUL

Bu çalışmada önemli bir doğal kaynak olan mera arazileri ve bu arazilere yönelik olarak yapılan yasal düzenlemeler kısaca gözden geçirilmiş olup, mevcut düzenlemelerin yeterliliği, mera arazilerinin daha etkin ve verimli kullanılabilmesi ile mera arazilerinin korunabilmesi için alınması gereken önlemlerin tespiti yapılmıştır. Türkiye’de 1950 yılında 37,94 milyon hektardan olan çayır ve mera arazileri çeşitli nedenlerle hızla azalarak 2014 yılında 14,62 milyon hektara gerilemiştir. Mera arazilerinin korunması ve kullanıma yönelik olarak 1998 tarih ve 4342 sayılı Mera Kanunu öncesi dönemde etkili politika geliştirme ve uygulama yapılamaması nedeni ile büyük ölçüde arazi tahribi olmuş, 4342 Sayılı Kanunun uygulaması ile 1998 sonrası dönemde mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayır arazilerinin tespiti, tahdidi ile köy veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılması, belirlenecek kurallara göre kullandırılması, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliklerinin artırılması ve sürdürülebilir kullanımlarına yönelik altyapı tesisi mümkün kılınmış ve kamu idaresinde örgütlenme gerçekleştirilmiştir.

Mera arazilerinin bakımı, ıslahı, korunması ve kullanımına yönelik mevcut yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunların tespiti yapılmış olup, halkın mera arazisinin korunması ve kullanımı konusunda duyarlılığının artırılması için alınması gereken önlemler ve özellikle illerde valilik bünyesinde oluşturulan mera komisyonlarının

Çalışma biçimi ve sorunları değerlendirilmiştir. İllerdeki mera komisyonlarının profesyonel hizmet sunabilmeleri açısından komisyonlara farklı disiplinlerden uzmanların katılımının sağlanması ve mera arazilerinin cins değişikliği taleplerinin değerlendirilmesi, kamu veya toplum yararı, ot bedeli ve arazi değerlemesinin rasyonel esaslara dayalı olarak yapılabilmesi için komisyonlarda taşınmaz geliştirme uzmanlarının da bulunması zorunlu görülmektedir.

Mayıs 2015, 63 sayfa

Anahtar Kelimeler: Tahsis, Merbis, karbon, mera arazisi, mera komisyonları, imar, yem bitkisi, mera davaları ve değerleme.

ABSTRACT

Term Project

THE LEGAL STATUS OF MEADOWLAND AND AN OVERVIEW OF MEADOWLAND RELATED COURT CASES

Süleyman KORKMAZ

Ankara University

Graduate School of Natural and Applied Sciences

Department of Real Estate Development

Supervisor: Prof. Dr. Günay ERPUL

In this study, pasture lands, which are important natural resources, and the legal arrangements addressing such lands have been briefly reviewed and the adequacy of current regulations as well as measures that should be taken to ensure more effective and efficient use and protect pasture lands have been identified. The 37.94 million hectares of grasslands and pasture lands in Turkey in 1950 rapidly declined to 14.62 million hectares by 2014 for various reasons. A great deal of land destruction occurred in the period before the enactment of the Pastures Law Numbered 4342 in 1998 covering the protection and use of pasture lands due to the failures in effective policy development and implementation and upon the implementation of Law No. 4342 in the post-1998 period, it has been possible to identify and restrict pastures, summer pasturages, winter quarters and public-owned grasslands and meadow lands and allocate them in the name of village or municipal legal entities; to increase their productivity by performing their maintenance and rehabilitation; and to establish infrastructure to ensure their sustainable use, and organization of public administration was accomplished.

The problems originating from the existing legal stipulations related to maintenance, rehabilitation, protection, and utilization of pasture lands have been identified and the measures that should be taken to increase the awareness of the public with regards to protection and use of pasture lands, and particularly, the working styles of the pasture commissions created under governors' offices in provinces have been evaluated. In

order for provincial pastures commissions to be able to provide professional services, there is a requirement to ensure participation of experts from varying disciplines to these commissions, predictably including real estate development specialists in order to be able to accomplish evaluations of demands for pasture type changes, the benefit of the public or the community, grass costs or gross product value, and land valuations based on rational principles.

May 2015, 63 pages

Key Words: Allocate, Merbis, carbon, feeding ground, roads and utilities, feeding ground commission, bait plant, feeding ground case, real estate.

TEŐEKKÖR

Toplam arazi varlığı içinde mera arazisi birçok ÷lkede büyük ölçüde pay aldığı ve mera arazilerinin tahsisi, kullanımı, korunması ve sürdürülebilirliği konularında önemli sorunların yaşandığı bilinmektedir. Bu çalışmanın hazırlanması sırasında yardımlarını esirgemeyen, değerli danışman hocam sayın Prof. Dr. Günay ERPUL'a, Taşınmaz Geliştirme Anabilim Dalı Bölüm Başkanı değerli hocam sayın Prof. Dr. Harun TANRIVERMİŐ'e, bölümdeki diğer hocalarıma, arkadaşlarıma, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü çalışanlarına ve beni her zaman destekleyen aileme teşekkürlerimi sunarım.

Süleyman KORKMAZ

Ankara, Mayıs 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
SİMGELER DİZİNİ	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	x
1.GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER VE MERALARIN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	5
2.1 Temel Kavramlar ve Kapsamının Değerlendirilmesi	5
2.2 Mera Arazilerinin Fiziksel Özelliklerinin Değerlendirilmesi	7
3. TÜRKİYE’DE MERA ARAZİSİ VARLIĞI VE KULLANIM DURUMU	10
3.1 Mera Arazilerinin Gelişimi ve Kullanım Durumunun Değerlendirilmesi.....	10
3.2 Mera Arazilerinin Hukuki Durumunun Değerlendirilmesi.....	15
3.3 4342 Sayılı Mera Kanunu.....	16
3.4 Mera Arazilerinde Yapılacak Hukuki-Fiili Tasarrufların Esasları.....	17
4. MERA ARAZİSİNİN KULLANIMINA YÖNELİK ÖRGÜTLENME YAPISI VE ÇALIŞMA İLKELERİ VE SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	19
4.1 Mera Komisyonlarının Oluşumu ve Görevleri	19
4.2 Mera Yönetim Birlikleri	22
5. MERA, YAYLAK VE KIŞLAK ARAZİLERİNİN TAHDİD, TESPİT VE TAHSİS İŞLEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ	24
5.1 Tahdit ve Tespit İşlemlerinin Değerlendirilmesi.....	24
5.2 Tahdit ve Tespitlere İtirazın Değerlendirilmesi	25
5.3 Mera, Yaylak ve Kışlakların Tahsisi.....	26
5.3.1 Tahsis için ihtiyaç tespitinde göz önünde tutulacak hususlar	26
5.3.2 Mera olarak tahsis edilecek yerler	27
5.3.3 Tahsis kararlarının değiştirilmesi	27
6. MERA, YAYLAK VE KIŞLAK ARAZİLERİNDEN YARARLANMA	28

6.1 Orta Malı Niteliğindeki Arazilerden Yararlanma Yolları.....	28
6.2 Mera, Yaylak ve Kışlak Arazilerinin Vasfının Değıştirilmesi	30
7. MERA ARAZİSİNİN DEĞERLEME İŞLEMLERİ VE RASYONEL	
KULLANIM OLANAKLARI	34
7.1 Mera Arazilerinde Değer Ölçütleri ve Değerleme İşlemleri	34
7.2 Mera Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı	37
7.3 Mera Arazilerinin Bakım, İslah ve Korunması.....	38
8. MERA ARAZİLERİNE İLİŞKİN VERİTABANI VE İMAR UYGULAMASI.	41
8.1 MERBİS (Mera Bilgi Sistemi) Projesi.....	41
8.2 Mera Arazilerinde İmar Uygulamalarının Değerlendirilmesi.....	42
8.2.1 4342 Sayılı Mera Kanunundan önceki durum	42
8.2.2 Kamu ortak kullanımındaki terke konu meraların durumu	44
8.2.3 4342 Sayılı Mera Kanunu Geçici 3. Maddesinin değerlendirilmesi	45
9. MERA ARAZİLERİNİN KORUNMASI VE KULLANILMASI İLE İLGİLİ	
SORUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	47
9.1 Mera arazilerine İlişkin Sorunların genel Çerçevesi	47
9.2 Mera Hukukunda Yapılan Son Değışikliklerin Değerlendirilmesi	48
9.3 Mera Davalarının Genel Değerlendirilmesi.....	50
9.3.1 Mera davalarında görev yetki ve usul sorunları	50
9.3.2 Yetki sorunu	51
9.3.3 Mera davalarında taraflar	51
9.3.4 Açılacak davalar ve deliller	52
9.4 Mera Arazileri İle İlgili Örnek Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi	52
10. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	57
KAYNAKLAR	61
ÖZGEÇMİŞ.....	63

SİMGELER DİZİNİ

GTHB	Gıda Tarım Hayvancılık Bakanlığı
FAO	Gıda ve Tarım Örgütü
DİE	Devlet İstatistik Enstitüsü
AB	Avrupa Birliği
Kanun	4342 Sayılı Mera Kanunu
Yönetmelik	Mera Yönetmeliği
İl Müdürlüğü	İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü
TÜRK-VET	Türkiye Veterinerler Birliği
TKGM	Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü
MEGM	Milli Emlak Genel Müdürlüğü
MERBİS	Mera Bilgi Sistemi
TAKBİS	Tapu Kadastro Bilgi Sistemi

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 8.1 Merbis internet sitesinden bir kesit.....	41
---	----

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 3.1 Türkiye’de mera, çayır ve tarım arazileri	10
Çizelge 3.2 Türkiye’de yıllara göre hayvan varlığını gelişimi	15
Çizelge 3.3 Geçmişten günümüze meraları ilgilendiren kanunlar	16
Çizelge 5.1 Türkiye geneli mera arazileri tespit ve tahdit çalışmaları.....	24
Çizelge 7.1 1992-2011 döneminde yapılan mera ıslah çalışmaları.....	34

1. GİRİŞ

Ülkemizde son 50 yılda yaşanan en önemli sorunlardan birinin göç ve bu göçün neden olduğu çarpık kentleşme gibi saymakla bitmeyen birçok sorun çözüm bulmak için sırasını beklemektedir. Bu sorunların temeline inerek çözmek, hiç kuşkusuz problemin çözümünde birinci sıradadır. Özellikle ülkemizin içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkelerde, kentleşme sorunlarının çözümünde kırsal alan ile ilgilenmenin yattığı şüphesizdir (Akdeniz 2001, Kaya 2007). Bu gerçek genelde bütün kesimlerce kabul edilmiş olmasına rağmen, yıllardan beri bitkisel üretim ve hayvancılık hiçbir zaman ülkenin gündeminin ilk sıralarındaki sorunlar arasına girmemiş ve kalkınma planları ve çevre koruma hedeflerinin de odak noktasında olmamıştır. Bu eğilimin bir sonucu olarak devamlı ötelenen kırsal alanlardaki sorunlar kısır bir döngünün içinde kalmış ve mera arazilerinin zaman içinde tahribi ve hayvancılık açısından önemli bir sorun haline gelmesi de önlenememiştir.

Türkiye’de son 15 yılda kişi düşen gayrisafi başına gelir 10.000 \$ seviyesine ulaşmış olup, artan gelir seviyesine bağlı olarak hayvansal ürün tüketiminde de nispeten artış olmuştur. Son yıllarda artan gelir ve refah düzeyine bağlı olarak hayvansal ürün tüketiminin yurtiçi kaynaklardan karşılanması için hayvansal üretimin artırılması zorunludur. Hayvansal üretimin temel girdilerinin başında gelen kesif ve kaba yem gereksiniminin düşük maliyet ve yüksek kalite ile karşılanması da doğrudan mera arazisi varlığı ve kullanımını, hububat ve yem bitkileri üretimi ile yakından ilişkilidir. Bununla birlikte iç bölgelerde mera arazisinin korunması, tahrip olmuş arazilerin ıslahı ve kullanımının düzenlenmesi ve mera arazilerinin sürdürülebilirliğinin sağlanması, temel sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinin büyük ölçüde mera, yaylak ve kışlak arazisi ve ot verimine bağlı olduğu bilinmektedir. Hayvansal üretimin artırılması ve maliyetlerin düşürülmesi bakımından mevcut sürünün kaba yem ihtiyacının mümkün olduğunca düşük maliyet ile karşılanması açısından mera arazisi varlığı yaşamsal öneme haiz olmaktadır (Erkuş vd. 2005).

Mevzuatta ve uygulamada çayır arazisi, mera arazisi, yaylak ve kışlak ile çayır arazisi kavramları ele alınmış ve sınırları açık biçimde tanımlanmıştır (Akgün 1953, Cin 1975,

Ask 1998). İlke olarak mera arazileri Hazine, köy tüzel kişiliği ve vakıfların mülkiyetinde bulunmakta ve çayır arazisi ise genel olarak özel mülkiyete konu olmaktadır. Mera, yaylak ve kışlak arazileri, doğal olarak oluşmakta veya yapay olarak yetiştirilen yem bitkileri alanları olarak kabul edilmektedir. Türk Hukuk Sisteminde mera, yaylak ve kışlak arazisi kadimden beri bu biçimde kullanılan, orta malı niteliğinde olan ve genel olarak kamu mülkiyetinde bulunan arazilerdendir. Çiftlik hayvanlarının kaba yem ihtiyaçlarının önemli bir kısmını karşılayan mera arazileri, ülkenin temel doğal kaynaklarından biri ve hatta doğal kaynak tabanının özünü oluşturmaktadır. Çayır ve mera arazilerinde büyük ölçüde masraf yapılmadan, kendi kendine büyüyen bu yem bitkileri son derece ucuzdur. Nispeten düşük maliyetli olması nedeni ile çayır-mera arazilerinden kaba yem üretimi hayvancılık için yoğun biçimde talep edilmekte ve bu araziler aynı zamanda önemli bir gen kaynağı olarak da işlev görmektedir. Erozyonun önlenmesi, gen kaynaklarının korunması, memba suyu ihtiyacı, karbon tutumu ve kirli havanın temizlenmesi, doğal bitki örtüsü ve av hayvanlarına barınak sağlaması gibi yollarla da mera arazileri birçok türün sürdürülebilirliği ve ekolojik dengenin korunmasına önemli ölçüde katkı yapmaktadır (Akdeniz 2001, Kaya 2007).

Mera arazilerinin korunması, tespiti, kullanımı ve mera anlaşmazlıklarının çözümü genel olarak araştırmaların konusu olmuştur. Tekeli vd. (1999) tarafından yapılan çalışmada ise, meraların ülke açısından önemi, meraların geçmişten günümüze korunması ve kullanımında yaşanan sorunlar ile meranın kullanımında fiziksel açıdan dikkat edilecek hususlara ele alınmıştır. Özellikle çalışmada ıslah çalışmaları sonucunda meydana gelecek kazanımlar ile hayvancılığın temelini oluşturan mera, yaylak ve kışlakların iyileştirilmesine yönelik çalışmaların katkıları ve ziraat mühendisliğinin etkisi tartışılmıştır.

Avcıoğlu (1999)'nun "Türkiye Meraları ve Mera Kanununun Getirdikleri" adlı eserinde, dünyada ve Türkiye'de mevcut mera, yaylak ve kışlakların geçmişten günümüze gelişimi ile 4342 sayılı Mera Kanununun getirdiği yenilikler tartışılmıştır. 4342 Sayılı Kanunun gelen olarak değerlendirilmesi yapılmış olup, çalışmada mevzuatın temel boşluk veya sorun teşkil eden yönleri tartışılmıştır. Kapan (1998)'in "Mera Kanunu ve Getirdikleri" adlı eserinde, Osmanlı Döneminde mera, yaylak ve kışlaklar hakkında kısa

bir değerlendirmeden sonra 4342 sayılı Mera Kanununun etkisi ve özellikle meraların ıslahı, bakımı ve korunması detaylı olarak irdelenmiştir.

Özellikle Cin ve Surlu (2000) tarafından “Türk Hukukunda Mera Yaylak ve Kışlaklar” adlı çalışmada; mera çekişmelerinde açılacak davalar, mera çekişmesi davalarında usul sorunları, mera çekişmelerinde dayanılacak tahsis belgeleri, Mera Kanununun uygulanabilme koşulları ve yürürlük sorunları, mera çekişmelerinden doğan tazminat sorunları ile mera arazisine tecavüz suçu hakkında etraflıca irdelenmiştir. Akdeniz (2001)’in “Meraların Tüzel Yapısı ve Bir Örnek Makale” adlı çalışmasında, meraların korunup kullanılmasında dikkat edilmesi gereken hususlar ile meraların tahrip edilmesinde artan nüfus ve kentleşmenin etkileri tartışılmıştır. Konu hayvancılığın temel sorunu olan yem talebinin karşılanması açısından ele alındığı zaman, ülkenin kalkınması için hayvancılık ve dolayısıyla mera arazilerinin gerekliliği vurgulanmıştır.

Balaban vd. (2006) tarafından “4342 sayılı Mera Kanunu Uygulamasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları” adlı çalışmada; kanunun diğer ilgili kanunlarla olan bağları ele alınmış ve özellikle Mera Komisyonları ve teknik ekiplerin çalışmalarında gözlenen olumsuzlukların yanında söz konusu olumsuzlukların giderilmesi için yapılması gereken yeni düzenlemelerin tespiti yapılmıştır. Saha çalışmalarında çiftçi ailelerin bilinçlendirilmesi gerekliliği ve bu konuda yapılacak eğitim çalışmaları ile özellikle ıslah çalışmalarına hız verilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Karayalçın (2004) tarafından yapılan “Kanunlarımız, Doktrin ve Uygulama Açısından Meralar” adlı çalışmada, yasal düzenlemeler yönünden mera, yaylak ve kışlakların özellikleri, mera yaylak ve kışlakların tahsisi, toprak ve tarım reformunda meraların durumu, mera, yaylak ve kışlaklarda yararlanma hakkı gibi konular ele alınmıştır.

Bu çalışmada önemli bir doğal kaynak olan mera arazileri ve bu arazilere yönelik olarak yapılan yasal düzenlemeler kısaca gözden geçirilmiş olup, mevcut düzenlemelerin yeterliliği, mera arazilerinin daha etkin ve verimli kullanılabilmesi ve mera arazilerinin korunabilmesi için alınması gereken önlemler ile temel sorun alanlarının tespiti yapılmıştır. Mera arazilerinin bakımı, ıslahı, korunması ve kullanımına yönelik mevcut yasal düzenlemelerden kaynaklanan sorunların tespiti yapılmış, halkın mera arazisinin korunması ve kullanımı konusunda duyarlılığının artırılması için alınması gereken önlemler ve özellikle illerde valilik bünyesinde oluşturulan mera

komisyonlarının çalışma biçimi ve sorunları irdelenmiştir. Özellikle mera, yaylak ve kışlak gibi arazilerin korunması ve kullanımında karşılaşılan sorunlar ile bu sorunların çözümü için yapılması gereken hukuki düzenlemelerin katkısının değerlendirilmesi aşamasında, birçok çiftçinin kendi aralarında veya Hazine ile taraf oldukları davalardan seçilen örnek olayların değerlendirilmesi yapılmıştır. Mera komisyonlarının profesyonel hizmet sunabilmeleri açısından mutlaka komisyonlarının oluşum biçimlerinin yeniden ele alınması ve özellikle komisyonlara taşınmaz geliştirme uzmanlarının katılmasının, cins değişikliklerinin rasyonel esaslara göre yapılması, ot bedeli (veya kullanım bedeli) ve arazi devir bedelinin tespitinin rasyonelleştirilmesi açısından olumlu etkilerinin olabileceği sonucu vurgulanmalıdır.

Mera arazilerine yönelik hukuki değerlendirme ve mera arazilerine yönelik davaların konu ve kapsamının genel olarak değerlendirildiği bu çalışma on bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde konunun önemi, amaç ve kapsamı ile önceki çalışmaların kısa özetine yer verilmiş, ikinci bölümde mera ile ilgili temel kavramların tanımları ve kapsamları değerlendirilmiş, üçüncü ve dördüncü bölümde ise mera arazilerinin kullanımına yönelik örgütlenme yapısı, çalışma ilke ve sorumlulukları, beşinci bölümde ise söz konusu arazilerde yapılan tespit, tahdit ve tahsis çalışmaları irdelenmiştir. Devamında altıncı bölümde mera, yaylak ve kışlaklardan yaralanma yolları, yedinci bölümde mera arazilerinde değerlendirme esasları, sekizinci bölümde veri tabanı olarak dijital ortamda sunulan bilgileri içeren Merbis isimli web sitesi ve söz konusu arazilerde yapılan imar uygulamaları üzerinde durulmuştur. Dokuzuncu bölümde ise mera, yaylak ve kışlakların korunması ve kullanılmasında karşılaşılan sorunlar ile örnek olay olarak incelenen yargı kararları tartışılmış olup, son bölümde ise genel bir değerlendirme ve sıklıkla ifade edilen sorunlara yönelik önerileri sıralanmıştır.

2. KURAMSAL TEMELLER VE MERALARIN FİZİKSEL ÖZELLİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Mera, yaylak ve kışlak arazilerinin bilimsel eserlerde tanımı yapılmış olmasına rağmen, genel olarak tanımların kapsamalarında sorunların yaşandığı gözlenmektedir. Mevzuatta ve uygulamada çayır arazisi, mera arazisi, yaylak ve kışlak ile çayır arazisi kavramları ele alınmış ve sınırları tanımlanmıştır (Akgün 1953, Cin 1975, Ask 1998, Tekeli vd. 1999, Akdeniz 2001, Cin ve Surlu 2000, Karayalçın 2004, Balaban vd. 2006, Kaya 2007). Aşağıda öncelikle mera arazilerine ilişkin kavramların açıklaması yapılmış ve daha sonra bir yerin mera arazisi olabilmesinde aranan fiziksel özellikler ortaya konulmuştur:

2.1 Temel Kavramlar ve Kapsamının Değerlendirilmesi

Araştırmanın konusunu teşkil eden mera arazisi kavramı literatürde ve mevzuatta farklı biçimde ele alınmıştır. Evcil hayvanların hayatını sürdürmesine uygun doğal veya doğal olmayan bir bitki örtüsü olan ot ve yem alanları mera olarak adlandırılır. Mera arazisi çayırdan farklı olarak, yüksek ve taban suyu derinlerde bulunan kıraç yerlerde oluşum göstermektedirler.

Mera arazileri oluşum durumlarına göre doğal mera ve yapay mera olarak iki kısımdan oluşurlar. Doğal meralar, buldukları yerlere, buldurdıkları bitki çeşitlerine ve faydalanma şekillerine göre farklılık gösterirler. Kıraç meralar; kurak arazilerde oluşan bu mera çeşitleri Türkiye meralarının büyük bir kısmı, orman içi meralar; orman alanlarının azaldığı yerlerde oluşan meralar ve alp meraları ise dağlık bölgelerde oluşan meralara denir.

Yapay meralar, otlatma imkânının yetersiz olduğu dönemlerde insanlar tarafından yem bitkisi ekilerek oluşturulan yerlerdir. Yapay meralardan en çok bilineni ise ekim nöbeti meraları olarak tanımlanmaktadır. Ekim nöbeti meraları; tarla topraklarında, normal ekim nöbeti içerisinde çok yıllık veya kendi kendini tohumlayan tek yıllık yem bitkileri ile kurulan ve bir müddet otlatmak ve biçerek değerlendirildikten sonra sürülüp yeniden kültür bitkileri ekimine bırakılan kültür meralarıdır (Ask 1995). Ekim nöbeti meraları

kurulma sürelerine göre; uzun ekim nöbeti meraları (6-10 yıl) ve kısa ekim nöbeti meraları (2-5 yıl) olarak iki gruba ayrılmaktadır.

4342 sayılı Mera Kanununa göre mera arazisi; hayvanların otlatılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri (Md.3/d), yaylak; çiftçilerin hayvanları ile birlikte yaz mevsimini geçirmeleri, hayvanlarını otlatmaları ve otundan yararlanmaları için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri (Md.3/e), kışlak: hayvanların kış mevsiminde barındırılması ve otundan yararlanılması için tahsis edilen veya kadimden beri bu amaçla kullanılan yeri (Md.3/f), otlatma hakkı; bir veya birden fazla köy veya belediyeye tahsis edilmiş olan mera, yaylak ve kışlaklarda, çiftçilerin her birinin müşterek otatabileceği büyükbaş hayvan birimi sayısı (Md.3/h), mera vasıf ve kapasitesi; meraların verimliliklerine göre sınıflandırılması (Md.3/a), çayır; taban suyunun yüksek bulunduğu veya sulanabilen yerlerde biçilmeye elverişli, yem üretilen ve genellikle kuru ot üretimi için kullanılan yeri (Md.3/c), tahsis; çayır, mera, yaylak ve kışlakların kullanımlarının verimlilik ve sosyal adalet ilkelerine uygun şekilde düzenlenerek, münferiden ya da müştereken yararlanılmak üzere bir veya birkaç köy ya da belediyeye bırakılması (Md.3/h), tahdit kavramı; mera, yaylak ve kışlak arazisi olduğuna karar verilen yerlerin sınırlarının usulüne uygun olarak ülke nirengi sistemine dayalı 1/5000 ölçekli haritalar üzerinde belirtilmesini ve bu sınırların arazi üzerinde kalıcı işaretlerle işaretlenmesi (Md.3/i) ve tespit çalışması; bir yerin mera, yaylak ve kışlak arazisi olup olmadığının resmi evrakla ve bilirkişi ifadeleri ile belgelendirilmesi (Md.3/j) olarak tanımlanmıştır.

4342 Sayılı Kanuna göre mera, yaylak ve kışlakların kullanma hakkı bir veya birden çok köy veya belediyeye ait olmakta ve bu yerler Devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunmaktadır. Mera, yaylak ve kışlaklar; özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zaman aşımı uygulanamaz ve sınırları daraltılamaz. Bununla birlikte mera arazilerinin, kullanım hakkı kiralanabilmekte ve kiralama ilkelerinin Yönetmelik ile belirlenmesi gerekmektedir (Md.4).

Literatürde çayır arazisi ise, taban suyu seviyesinin zemine yakın olduğu ve genellikle biçme için kullanılan yerlerdir (Erkuş, Bülbül ve Demirci 1995). Çayır arazileri

oluşumlarına göre doğal çayırlar ve yapay çayırlar olmak üzere iki kısma ayrılırlar. Doğal çayırlar; toprağın nemli olduğu ortamlarda kendi kendine oluşan çayırlardır. Yem alanı olarak kullanılır. Doğal çayırlar ise nemin olup olmamasına göre ikiye ayrılır. Yaş çayırlar; yaz mevsimi boyunca hep yaş olan kuruma durumu çok ileri bir tarihte olan çayır tipleridir. Kuru çayırlar; yine yaz mevsiminde hem toprağı, hem de üzerindeki otları da kuruyan çayır niteliğindeki arazilere denir.

Doğal çayır arazileri buldukları yerlere göre de sınıflandırılır. Bu amaçla aşağıdaki sınıflama sistemi kullanılmaktadır (Gökkuş ve Koç 2001).

- Yayla Çayırı: Yaylalarda oluşan derin ve nemli toprağı seven doğal çayırlar olarak öne çıkarlar.
- Dağ Çayırı: Dağ meralarında üzerinde yine biçilecek otlar yetişen geniş alanlara denir.
- Orman Çayırı: Tamamen ormanın açık olan kısımlarında veya ağaç altı olarak tanımlanan yerlerde biçmeye elverişli ortamlardır.
- Biçenekler: Her yıl ilkbaharda belirli süre otlatıldıktan sonra, yeniden gelişen bitkilerin biçilerek değerlendirildiğı doğal çayırlardır.

Çayır arazisi; doğal ve yapay çayır olmak üzere iki gruba ayrılmakta olup, yapay çayır arazisi, çiftçiler tarafından ot ihtiyacını karşılamak amacıyla ekilen alanları ifade etmektedir.

Yaylak yerleri ise, mera arazilerine göre daha yüksek yerlerde oluşan yapılardır. Bu gibi yerler, diğer yerlerde otların az olduğu dönemlerde tercih sebebidir. Halk arasında da sık kullanılan bir kavram olan otlak terimi ile sıklıkla köy sınırı içinde hayvan otlatılan alanlar ifade edilmekte ve bazı kırsal yerleşim yerlerinde ise yerleşim yerine nispeten uzakta bulunan otlatma yeri manasında kullanılmaktadır.

2.2 Mera Arazilerinin Fiziksel Özelliklerinin Değerlendirilmesi

Yeryüzünün karasal alanının büyük bir kısmını mera, yaylak ve kışlak arazileri oluşturmaktadır. Hayvansal üretimin temeli olan bu alanlar günlük hayatın idamesi için vazgeçilmesi mümkün olmayan doğal kaynak niteliğine sahip olması yanında aynı zamanda doğal ekosistemleri de oluşturmaktadırlar. Mera ve çayır arazileri hayvansal

Üretim için vazgeçilmez doğal kaynaklar olduğu gibi, çiftçiler içinde maliyet açısından çok ama çok karlı alanlardır.

Mera arazileri, hayvan varlığının istenilen büyüklüğe ulaştırılması ve üretim artırılmasına imkan veren en değerli yem kaynağı olarak görülebilir. Mera arazisinde açık havada otlayan hayvanlar, açık havanın vermiş olduğu avantaj neticesinde ahır hayvanlarına oranla daha sağlıklı olurlar. Söz konusu alanlar yukarıda sayıldığı üzere sadece hayvanlara faydalı olmayıp aynı zamanda çevreye de önemli etkileri ve katkıları vardır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- Erozyonu engelleyerek toprağa kaynak olurlar.
- Memba sularına kaynak olurlar.
- Doğal bitki örtüsü ve av hayvanlarına barınak olurlar.
- Kirli havayı temizlerler.
- Karbon tutucu özellikleri vardır ve gen kaynaklarının korunması açısından önemlidirler.

Kentte yaşayan insanlara dinlenme alanı sağlama gibi daha birçok yararları olan meralar, ormanlar ve madenler gibi ülkenin değerli doğal kaynaklarıdır. Bu büyük potansiyelin değerlendirilmesi ile hayvansal ürünlerin maliyeti azalacak ülke insanları yeterli ve dengeli beslenme imkânına kavuşacaktır. Meraların nemi birçok gelişmiş ülkede çok önceden anlaşılmış, gerekli önlemler ve yasal düzenlemeler yapılarak, söz konusu alanlardan en büyük yarar sağlanmış ve sağlanmaktadır.

Türkiye’de hayvancılık ve özellikle küçükbaş hayvancılık faaliyetleri büyük ölçüde mera arazisine bağlı bulunmaktadır. Ancak gerekli yasal düzenlemelerin yapılmamış olması, yeterli teknik önlemlerin alınmamış olması nedeni ile bu önemli kaynaktan gerektiği gibi yararlanılmamaktadır. Mera arazileri aşırı otlatma ve kuraklık yanı sıra çeşitli nedenlerden bozulmaktadır. Çoğu mera arazisi besin maddelerini ve toprak zerrecelerini taşıyan erozyon nedeniyle verimliliğini ve kalitesini kaybetmiştir. Aşınmış topraklar aşınmamış olanlara oranla hidrolojik açısından daha düşük avantajlar sağlamakta ve aşınmış sahalar kuraklığa yol açmaktadır. Bu alanlar bozulmaya başladığında besin elementleri, su tutma kapasitesi, bitki örtüsü ve toprak taneciklerini erozyon yoluyla giderek kaybederler. Mera alanlarında toprak organik maddesi, elverişli

fosfor miktarı ve toprak rutubetini artırmak gibi bazı kültürel uygulamalar üretim miktarını artırarak diğer çevresel yararlar yanı sıra hayvan otlatma kapasitesini de artırır (Kaya 2007).

Bozulmuş mera alanlarının iyileştirilmesi, toprak organik karbonun ve bitki besin maddelerinin iyileştirilmesine bağlıdır. Dolayısıyla mera yönetiminde amaç, kuru ot verimi ve bitki gelişiminin artırılması ile birlikte, toprak karbon içeriği ile bitki besin maddeleri düzeylerini artıracak uygulamalara öncelik vermektir. İnorganik gübreler meraları geliştirmede ve toprak kalitesini artırmada etkili olabilirler. Ayrıca koruma ve bitki yetiştirme uygulamaları da mera ve toprak kalitesi üzerine olumlu katkılarda bulunabilir.

Son yıllarda çokça tartışılan “karbon salınımı” konusunda da meraların hiç kuşkusuz hayati önemi vardır. Toprak ile atmosfer arasında karşılıklı bir denge içerisinde gidip gelen karbon son yıllarda artan fosil yakıt kullanımı dolayısıyla küresel ısınmada başrol oynamaya başlamıştır. Bitkiler aracılığı ile toprağa geçen karbon, topraktan salınan karbondan daha az olmaya başlamıştır (Anonim 2012).

Türkiye’de mera arazilerinin karbon tutmada önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Görüldüğü üzere meraların tahribi, elden çıkması çevresel faktörler açısından da zarar verici niteliktedir. Kyoto Protokolüne taraf olan Türkiye karbon haddini belirli bir seviyede tutmak için yasal düzenlemeler ile mutlaka mera arazilerinin koruma altına alınması ve iyileştirilmesi çalışmalarına hız vermesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Türkiye, 24 Mayıs 2004 tarihinde Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’ni imzalamış ve 26 Ağustos 2009 tarihinde ise Kyoto Protokolü’ne taraf olmuştur. Türkiye, Protokol ilk kabul edildiğinde sözleşmeye taraf olmadığı için Protokolün Ek - B listesinde yer almamış ve ilk yükümlülük döneminde (2008 – 2012) sayısallaştırılmış sera gazı emisyon azaltımı veya sınırlama yükümlülüğü bulunmamaktadır. Türkiye, sözleşmenin 4 ve 12. maddeleri ve ilgili COP (Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşme İlerleme Bildirimi) kararları gereğince düzenli olarak sera gazı envanteri ve ulusal bildirim hazırlamakla yükümlüdür (Kaya 2007).

3. TÜRKİYE’DE MERA ARAZİSİ VARLIĞI VE KULLANIM DURUMU

3.1 Mera Arazilerinin Gelişimi ve Kullanım Durumunun Değerlendirilmesi

Cumhuriyet döneminde 1950 yılına kadar mera arazisi varlığında önemli bir değişim gözlenmez iken, 1950 sonrası dönemde tarım alanı açma, kentleşme, turizm ve altyapı yatırımları için mera arazilerinin öncelikle kullanım için tercih edilmesi nedeni ile hızla azalmıştır. Resmi verilere göre 1950 yılında mera arazisi varlığı 37,91 milyon ha iken, 2010 yılında mera arazisi 15,88 milyon ha ve 2014 yılında mera varlığı ise 14,62 milyon ha’ya gerilemiştir. Belirtilen dönemde mera arazisi varlığında 2,6 kat gerileme olduğu görülmektedir (Çizelge 3.1). Bu dönemde daralan mera varlığının nedenlerinin analizinin yapılması halinde, tarım ve kentsel amaçlı kullanımın öne çıktığı dikkati çekmektedir.

Çizelge 3.1 Türkiye mera-çayır ve tarım arazileri

Göstergeler (1000 Ha)	1950	1980	2010	2014
Çayır – Mera Arazi Varlığı	37.906	21.780	15.875	14.622
Tarım Arazisi	14.542	24.567	23.376	23.939
Toplam Arazi Varlığı	76.000	76.000	76.000	76.000
Toplam İçinde Mera Arazisinin Oranı (%)	49,88	28,66	20,89	19,24

(Anonim 2014)

1950 yılında çayır ve mera arazisinin toplamının 67 milyon ha dolayında olduğu ve tür çeşitliliği dikkate alınırca, ekolojik dengeye mera arazisinin katkısının önem anlaşılmaktadır. Özellikle 50-60 yılda mera arazisindeki azalışa bağlı olarak azalan tür ve çeşit sayısının azaldığı tespit edilmiştir (Anonim 2014). Mera arazisindeki azalışa bağlı olarak ortaya çıkan ikinci sorun ise mera varlığı ve bölgelere göre dağılımı konusunda yayınlanan istatistiksel veriler arasında büyük ölçüde çelişkinin olduğu görülmekte olup, bilimsel çalışmalarda kullanılan veri kaynağının açıkça ifade edilmesi, sağlıklı değerlendirme açısından büyük önem taşımaktadır.

Günümüz koşullarında, 4342 sayılı Kanun uyarınca tespit, tahsis ve tahdit çalışmalarını sürdüren Çayır-Mera ve Yem Bitkileri Daire Başkanlığı kayıtları en güvenli seçeneği oluşturmakta ve buna göre 14,6 milyon ha mera arazisinin kaldığı görülmektedir. Özellikle 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu kapsamında 650.000 aileye 1928-1965 yılları arasında 10 milyon ha dolayında arazinin dağıtımı yapılmış ve bu tahsisin daha çok kamusal mal olan verimli çayır-mera arazisinden gerçekleştirilmiş olduğu bilinmektedir (Avcıoğlu 2012).

İstatistiksel bilgilere göre mera arazisi varlığı hızla azalırken, aynı dönemler içinde orman alanında artışın olduğu gözlenmektedir. Bunun temel nedeni; nispeten küçük alanlarda 1998 tarih ve 4342 sayılı Mera Kanunundan önce orman arazisine yönelik yasal düzenlemeler çerçevesinde yapılan yenileme çalışmaları olarak ifade edilmektedir.

Tarımsal mekanizasyonun ülke düzeyinde hızla gelişmesi ve teknoloji kullanımının yaygınlaşması, meraların tarla tarımına dönüştürülme sürecini hızlandırmıştır. Asırlardan beri süren ve hiçbir mera yönetimi kuralı içermeksizin uygulanan ağır ve zamansız otlatma faaliyetleri sonucu iyi mera özelliğini büyük oranda kaybeden otlatma ve biçme alanlarında, bunlara ek olarak şehirleşme, kırsal yerleşim, tarım ve madencilik alanlarındaki gelişmelere bağlı kayıplar hızla devam etmektedir.

4342 Sayılı Kanuna göre mera arazilerinin tahsis amacının değiştirilmesi mümkün görülmektedir. Mera arazilerinin tahsis amacı değiştirilmedikçe mera, yaylak ve kışlaktan 4342 Sayılı Kanunda gösterilenden başka şekilde yararlanılamaz. Ancak, 4342 Sayılı Kanuna veya daha önceki kanunlara göre mera, yaylak ve kışlak olarak tahsis edilmiş olan veya kadimden beri bu amaçla kullanılan arazilerden; (i) Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının talebi üzerine, 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre, arama faaliyetleri sonunda rezervi belirlenen maden ve petrol faaliyeti için zaruri olan, (ii) Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın talebi üzerine, turizm yatırımları için zaruri olan, (iii) kamu yatırımları yapılması için gerekli bulunan, (iv) köy yerleşim yeri ile uygulama imar plânı veya uygulama plânlarına ilave imar plânlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, millî park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal, tarihî ve kültürel varlıkların korunması, sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi, bu kaynaklarda yapılması gereken su ürünleri üretimi ve termale dayalı tarımsal üretim faaliyetleri için ihtiyaç duyulan, (v)

442 sayılı Köy Kanununun 13 ve 14 üncü maddeleri kapsamında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan, (vi) ülke güvenliği ve olağanüstü hal durumlarında ihtiyaç duyulan, (vii) doğal afet bölgelerinde yerleşim yeri için ihtiyaç duyulan, (viii) Enerji Piyasası Düzenleme Kurumunun talebi üzerine, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu, 4646 sayılı Doğal Gaz Piyasası Kanunu ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanunu hükümlerine göre, petrol iletim faaliyetleri ile elektrik ve doğal gaz piyasası faaliyetleri için gerekli bulunan, (ix) Jeotermal kaynaklı teknolojik seralar için ihtiyaç duyulan, (x) Bakanlar Kurulunca kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilan edilen yerlerin, ilgili müdürlüğün talebi, komisyonun ve defterdarlığın uygun görüşü üzerine, valilikçe tahsis amacı değiştirilebilir ve söz konusu yerlerin tescilleri Hazine adına, vakıf meralarının tescilleri ise vakıf adına yaptırılır. Bu madde kapsamında başvuruda bulunan kamu kurumları ile işletmeciler, faaliyetlerini çevreye ve kalan mera alanlarına zarar vermeyecek şekilde yürütmek ve kendilerine tahsis edilen yerleri tahsis süresi bitiminde eski vasfına getirmekle yükümlüdürler. Bu yerler, tahsis süresi bitiminde özel sicile kaydedilir (Md.14).

Durumu ve sınıfı çok iyi veya iyi olan mera, yaylak ve kışlaklarda birinci fıkranın (i), (vi), (vii), (viii) ve (ix) bentleri hariç, tahsis amacı değişikliği yapılamaz. 4342 Sayılı Kanun kapsamında, 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre arama ve işletme faaliyetlerinin yürütülmesi ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkartılacak bir yönetmelikle düzenlenir. Harman yeri, panayır, sıvat ve eyrek yerleri gibi kamu orta mallarının tahsis amacı değişikliğinde bu madde hükümleri uygulanır (Md.14). Mera arazileri ile ilgili olarak yukarıda sayılan cins değişikliği uygulamasının mera arazileri aleyhine işlediği ve mera arazisi varlığının hızla azaldığı dikkati çekmektedir. Başlıca kaba yem kaynağı olan mera arazilerindeki adeta önlenemeyen bu kaybın, hayvancılık faaliyetlerini olumsuz etkilediği, 1980'lerde ivme kazanan hayvansal ürün ithalatındaki artışın da hayvan varlığında önemli azalışa neden olduğu gözlenmektedir.

Türkiye'nin hızla artan nüfusuna rağmen mera ve orman alanları yatay bir seyirde hareket etmektedir. Meralardaki bu kötüye gidiş, özellikle köylü tarafından iyi görüldüğü halde, bu gidişi durdurmak için önemli bir girişimin yapılamadığı görülmektedir. Köylü, kışlık yem ihtiyacını esas almakta, yazlık yem ihtiyacını

karşıl原因 meraları ise hiç düşünmemektedir. Kaldı ki alınacak basit önlemlerle meraların iyileşmesi sağlanabilmekte ve bu önemli kaynak korunabilmektedir.

Son yıllarda hayvan sayısında hızlı azalış gözlenmekte olup, bunun temel nedenleri arasında; köyden kente göç, mera arazilerinin azalan verimliliği, terör sorunu, yem maliyetinin yüksekliği, girdi ve ürün maliyetleri paritesinin olumsuz gelişimi gibi faktörler yer almaktadır. Bununla birlikte hayvan varlığındaki azalışın her zaman olumsuz bir gelişme olarak yorumlanmaması gerekmektedir (Çizelge 3.1). Hayvansal üretim artışında temel belirleyicinin hayvan sayısı yerine hayvan başına verim olduğu bilinmektedir. Hayvan başına verimi artırmak için hayvan varlığının niteliğinin iyileştirilmesi ve kültür ırkı ve melezlerinin sürü bileşimindeki payının mümkün olan en yüksek düzeye çıkarılması gerekmektedir.

Özellikle 1980 sonrası dönemde sığır varlığında azalışın başladığı gözlenmekte olup, bu azalış yerini 2000 sonrası dönemde artışa bırakmış ve 2014 yılında toplam sürü hacmi 14,1 milyon baş düzeyine ulaşmıştır. Benzer biçimde toplam sürü hacmi içinde kültür ırkı ve melez hayvanların payı 1994 yılında % 50,88, 2000 yılında % 60,81, 2010 yılında % 78,32 ve 2014 yılında ise % 85,87 düzeyine ulaşmıştır. İncelenen 1994-2014 yılında sığır varlığı içinde kültür ırkı ve melezlerinin toplam sürü hacmi içindeki payı ortalama % 67,43 olup, bu payın artırılmasının hayvansal üretim artışını doğrudan etkilediği bilinmektedir (Çizelge 3.2).

Toplam küçükbaş ve büyükbaş hayvan varlığının sayısal olarak gerilmesine bağlı olarak sürü içine kültür ırkı ve melezlerinin payının artırılması, mera arazilerinde otlayan hayvan sayısının azaltılmasına imkan vermekte ve bu yolla mera arazilerinin daha verimli kullanılması ve bozulmanın azaltılması ve hatta meralarda ıslah çalışmalarının büyük ölçüde başarı ile tamamlanmasına hizmet edebilecektir. Mera arazisinin birimi başına düşen hayvan sayısının azaltılması ile meralarda zayıf olan ot verimi ve tür sayısında aşırı olatmaya bağlı azalışın önüne geçilmesi mümkün olacak ve bu yolla mera arazilerinin sürdürülebilir kullanımına katkı yapılacaktır. Buna ilave olarak meralardan yararlanan hane ve hayvan başına bakım-onarım ile ıslah giderlerine katılım bedelinin ödenmesi ve mera arazilerinin bedava yararlanılan kamusal mal olmaktan çıkarılmasının da mera arazilerinin korunması ve ekolojik dengenin korunmasına katkı yapması beklenmektedir.

Çizelge 3.2 Türkiye’de yıllara göre hayvan varlığının gelişimi

Yıllar	Sığır - Kültür	Sığır Melez	Sığır - Yerli	Manda
1994	1.512.000	4.543.000	5.846.000	305.000
1995	1.702.000	4.776.000	5.311.000	255.000
1996	1.795.000	4.909.000	5.182.000	235.000
1997	1.715.000	4.690.000	4.780.000	194.000
1998	1.733.000	4.695.000	4.603.000	176.000
1999	1.782.000	4.826.000	4.446.000	165.000
2000	1.806.000	4.738.000	4.217.000	146.000
2001	1.854.000	4.620.000	4.074.000	138.000
2002	1.859.786	4.357.549	3.586.163	121.077
2003	1.940.506	4.284.890	3.562.706	113.356
2004	2.109.393	4.395.090	3.564.863	103.900
2005	2.354.957	4.537.998	3.633.485	104.965
2006	2.771.818	4.694.197	3.405.349	100.516
2007	3.295.678	4.465.350	3.275.725	84.058
2008	3.554.585	4.454.647	2.850.710	86.297
2009	3.723.583	4.406.041	2.594.334	87.207
2010	4.197.890	4.707.188	2.464.722	84.726
2011	4.836.547	5.120.621	2.429.169	97.632
2012	5.679.484	5.776.028	2.459.400	107.435
2013	5.954.333	6.112.437	2.348.487	117.591
2014	6.139.810	6.005.089	1.997.948	121.826

Kaynak: Anonim (2014).

Türkiye’de mera arazilerinin sınıflara göre ayrımı yapıldığı zaman, mera arazilerinin sınıflarının bölge ve yerel düzeylerde farklılık gösterdiği dikkati çekmektedir. Özellikleri farklı birbirinden farklı olan mera arazilerine örneğin aynı ıslah yönteminin uygulanması doğru olmayacaktır. Zaman ve ekonomik yönden bu sınıflandırma önemli bulunmaktadır. Buna göre mera arazilerinin üç kategori altında toplanması mümkün olup, bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Cengiz ve Çelem 2003):

- Mera yüzeyinin en az % 30’unun bitkiyle kaplı olduğu alanlar,

- Arazi yüzeyinin % 30'dan azında bitki olan mera alanları ve kalitesiz bitkisi olan mera arazileri,
- Oldukça düşük ot ve çok zayıf bitki örtüsüne sahip mera arazileri.

Toplam mera arazisinin % 40'ı birinci grupta, % 40'ı ikinci grupta ve % 20'si ise üçüncü kategoride yer almaktadır. Sonuç olarak toplam mera arazisinin % 60'ında arazi yüzeyinin % 30'unda daha az kısmında bitki örtüsünün olduğu ve mera arazilerinin genel olarak çok zayıf olduğu ortaya konulmuştur.

3.2 Mera Arazilerinin Hukuki Durumunun Değerlendirilmesi

Tarihsel gelişim süreci içinde mera arazilerini ilgilendiren birçok yasal düzenleme yapılmıştır. Bu düzenlemelere rağmen mera arazilerinin tespiti, kullanımı ve korunması başta olmak üzere birçok yönetim konularındaki aksaklıkların giderilmesi bir yana, mera arazisi varlığındaki azalmanın önlenmediği yukarıda açıkça ifade edilmiştir (Çizelge 3.3). Konu ile ilgili ilk yasal düzenleme 1858 tarihli Arazi Kanunnamesi olup, bu düzenlemenin genel ilkelerinden 1998 yılında 4342 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesine kadar olan dönem boyunca yararlandığı tespit edilmiştir. Cumhuriyet döneminde yapılan 4342 Sayılı Kanun dışındaki diğer düzenlemelerin mera arazisinin tespiti ve korunmasından çok amaç dışı kullanımını düzenlediği vurgulanmalıdır.

Çizelge 3.3 Geçmişten günümüze meraları ilgilendiren kanunlar

1858	Kanunname-i Arazi
1924	442 sayılı Köy Kanunu
1930	1580 sayılı Belediyeler Kanunu
1945	4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu
1956	6831 sayılı Orman Kanunu
1973	Mülga 1757 sayılı Toprak ve Tarım Reformu Kanunu
1983	2924 sayılı Orman Köylülerinin Kalkınmalarının Hakkında Kanun
1984	3083 sayılı Sulama Alanlarının Düzenlemesine Dair Tarım Reformu Kanunu
1985	3194 sayılı İmar Kanunu
1985	3202 sayılı Köy Hizmetleri Gen. Müd. Kuruluş ve Görevleri Hak. Kanun
1985	3155 sayılı Tarım Reformu Gen. Müd. Kuruluş ve Görevi Hak. Kanun
1987	3402 sayılı Kadastro Kanunu

(Kaynak: Anonim 2013)

1982 Anayasası mera arazilerinin koruma konusunda Devlet ve kamu idarelerine açıkça görev ve sorumluluk vermiştir. Anayasa'nın "*Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması*" başlıklı 45'inci maddesi aşağıdaki gibidir:

“Devlet, tarım arazileri ile çayır ve meraların amaç dışı kullanılmasını ve tahribini önlemek, tarımsal üretim planlaması ilkelerine uygun olarak bitkisel ve hayvansal üretimi artırmak maksadıyla, tarım ve hayvancılıkla uğraşanların işletme araç ve gereçlerinin ve diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırır.

Devlet, bitkisel ve hayvansal ürünlerin değerlendirilmesi ve gerçek değerlerinin üreticinin eline geçmesi için gereken tedbirleri alır”.

Anayasaya göre mera arazilerinin otlatma gibi amaç dışında kullanımı ve tahribini önlemek Devletin temel görevleri arasında sayılmaktadır. Devlet mera arazilerinin korunması için 1998 tarih ve 4342 Sayılı Mera Kanununu yürürlüğe koymuş ve bu kanundan sonra mera arazilerinin tespiti ve kullanım esasları yeniden düzenlenmiştir.

3.3 4342 Sayılı Mera Kanunu

Mera arazisi ile ilgili olarak farklı yasalarda düzenleme yer almakla birlikte esas olarak 1998 yılında 4342 sayılı Mera Kanunu ile mera, yaylak ve kışlak arazilerine yönelik hukuki düzenleme bir bütünlük kazanmıştır. 4342 Sayılı Kanunun amacı; mera yaylak ve kışlaklardan daha verimli olarak yararlanmanın tesis edilmesi, bu konuda görev alacak yetkilileri, komisyonları ve diğer hususların tespit edilmesidir. 4342 Sayılı Kanun, mera yaylak ve kışlakların tespiti, tahdidini, tahsisi ve vasfının değiştirilmesi konusunda ayrıntılı olarak açıklama yapmaktadır. Koruma için alınacak tedbirleri de sıralayan kanun, bir boşluğu doldurması açısından çok önemlidir.

4342 Sayılı Kanun kapsamında; mera, yaylak, kışlak ve umuma ait çayır ve otlak alanları kapsamaktadır. Ancak umuma ait olmayıp özel kişilere ait olan otlak ve çayır alanları kanun kapsamı dışında kalmaktadır. Mera, yaylak ve kışlakların bütün hakkı devlete aittir. Bu yerlerin kullanım hakkı mera komisyonu kime vermişse, ona ait olmaktadır. Bu kullanıcı bir belediye, köy olabileceği gibi birden çok köyde olabilir. Bu söz konusu kullanıcıların herhangi bir alım satım gibi bir tasarrufu söz konusu olamaz. Sadece kullanım hakkı kendilerine aittir. Bu mallar kamu malı olarak adlandırılır. Mera Komisyonları bu hakkı keyfi olarak veremez veya değiştiremez.

3.4 Mera Arazilerinde Yapılacak Hukuki-Fiili Tasarrufların Esasları

Mera arazileri üzerinde yapılması gereken hukuki ve fiili tasarrufların belirli esasları bulunmaktadır. Mera arazileri üzerinde yapılacak hukuki ve fiili tasarrufların tabii olduğu esaslar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Kapan 1998):

- Mera arazileri tescile konu olamazlar. Mera arazileri hukuki olarak sadece bir tahsise konu olabilir. Bunun sonucunda tahsis sahibine tahsis belgesi verilir. Yalnız bu tahsis belgesi hiçbir zaman sahibine bu kullanım hakkı dışında bir salahiyet vermez. Bu tahsis belgesinin bir örneği tahsis sahibine saklamak üzere verilir. Ayrıca tahsis belgesi ile çeşitli evraklar, Mera Komisyonu vasıtasıyla ilgili tapu müdürlüğüne gönderir. Tapu Müdürlüğü bu evrakları, meraları özel sicili kaydetmek maksadıyla inceler ve saklar.
- Mera arazilerinde zamanaşımı söz konusu değildir. Dolayısıyla özel mülkiyete konu olamayan bu mallar için kesinlikle böyle bir sahiplik davası söz konusu olamaz. Orta malları kanun kapsamında zaten bir başkasının eline geçemez. Çalışmanın sonunda da bahsedileceği üzere Yargıtay kararları bu konuda bir içtihat tesis etmiş durumdadır.
- Mera arazilerinde dava zamanaşımı da söz konusu değildir. Meralarda kanuna aykırı bir durumun olması ve bu durumun belli bir süre kimse ile paylaşılmaması veya bir davaya, şikâyete söz konusu olmaması tarafı haklı çıkarmaz. Kamu orta malları dava zamanaşımı hususunun dışındadır.
- Mera arazileri ayrıca herhangi bir alım satıma konu olamazlar. Anlatıldığı üzere buldukları sınıf buna müsait değildir.
- Mera arazileri bir takas işlemine konu olamaz. Karşılıklı iki tahsis sahibi bu haklarını trampa edemez.
- Mera arazileri ne devlet tarafından ne de tahsis belgesi sahibi tarafından hiçbir şekilde bağışlanamaz.
- Mera arazileri vasıflarının değiştirilmediği müddetçe veya herhangi bir yasal değişikliğe tabii olmadığı müddetçe imara açılmaz.
- Mera arazileri yine mera komisyonu kararı olmadan hiçbir şekilde paylaşmaya konu olamaz.
- Mera arazileri yine Mera Komisyonu kararı dışında hiçbir şekilde kiraya verilemez. Mera Komisyonunun bu kira kararını vermesi için de meralarda

kullanım fazlası olması şarttır. Yani tahsisin dışında ot miktarı fazlası olması durumunda kiraya verilme söz konusu olacaktır.

- Mera arazilerin alacak verecek davalarında icra konusu olamazlar. Bir hakkın aranmasında ipotek tesis edilemezler.
- Mera arazileri üzerinde herhangi sınırlı bir aynı hak tesis edilemez.
- Mera arazileri devletin yapacağı bir plan içinde kalamayacağından, kanun kapsamında kamulaştırmaya da maruz kalamazlar.
- Mera arazileri üzerine yine 4342 Sayılı Kanun kapsamında belirli haller dışında bina yapılamaz. Meralar köy veya belde halkına kullanım maksadıyla verildiği için sadece hayvan otlatma için kullanabilecektir. Bu durumda otlatma dışında bir yerleşim alanı kanuna aykırı olacaktır.
- Mera arazilerinden kaynaklanan hukuki uyumsuzluklarda bir barış söz konusu olamaz. Bu gibi durumlarda meralar yine aslına rücu eder.

4. MERA ARAZİSİNİN KULLANIMINA YÖNELİK ÖRGÜTLENME YAPISI VE ÇALIŞMA İLKELERİ VE SORUNLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

4342 Sayılı Mera Kanunu ile illerde valilik bünyesinde mera komisyonu ile aynı zamanda mera yönetim birliklerinin kurulması gerekmektedir. Bunların oluşum biçimleri, görev ve yetkileri ile başlıca sorunları aşağıda özet olarak irdelenmiştir:

4.1 Mera Komisyonlarının Oluşumu ve Görevleri

4342 Sayılı Kanuna göre mera, yaylak ve kışlak arazileri ile ilgili uygulamayı yürütmek üzere illerde mera komisyonlarının kurulması gerekmektedir. İllerde vali yardımcısı başkanlığında mera komisyonlarının;

- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı il müdürü,
- Gıda Tarım ve Hayvancılık il müdürlüğünden konu uzmanı bir ziraat mühendisi,
- İl Özel İdaresinden bir ziraat mühendisi
- Defterdarlıktan veya bulunmaması halinde valilikçe görevlendirilecek bir hukukçu,
- Milli Emlak Müdürlüğünden bir temsilci,
- Kadastro Müdürlüğünden bir teknik eleman,
- Ziraat Odası temsilcisinden

oluşması gerekmektedir. Yukarıdakilere ilave olarak komisyona orman ile ilişkili yerlerde bir orman mühendisi, 3083 Sayılı Kanun kapsamında bulunan yerlerde Toprak ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nden bir ziraat mühendisi de katılacaktır. Komisyonlar valilik onayı ile oluşturulur. Vali Yardımcısının bulunmadığı zamanlarda Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı İl Müdürü veya görevlendireceği konu uzmanı ziraat mühendisi komisyona başkanlık edecektir.

Mera, yaylak ve kışlaklara ilişkin işlemler komisyonca yapılacak ve ihtiyaç duyulan il ve ilçelerde komisyona bağlı olarak çalışacak ve tespit, ölçme, harita yapma ve yer gösterme çalışmalarını yapmak üzere, ilçelerde kaymakamın, illerde komisyonun teklifi

ve valinin onayı ile teknik ekipler oluşturulacaktır (Karayalçın 1979). Teknik ekipler aşağıda belirtilen kişilerden oluşur:

- Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı taşra teşkilatından bir ziraat mühendisi,
- İl Özel İdaresinden bir ziraat mühendisi veya teknik eleman,
- Milli Emlak Müdürlüğünden bir temsilci,
- Kadastro Müdürlüğünden bir teknik eleman,
- Ziraat Odası temsilcisi,
- Orman ile ilişkili yerlerde bir orman mühendisi,
- 3083 sayılı kanun kapsamındaki yerlerde Toprak ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü teşkilatından bir ziraat mühendisi,
- Meradan yararlanan köy ve mahalle muhtarları,
- Mülki amirce seçilecek iki mahalli bilirkişi.

4342 Sayılı Kanun; komisyonlara tespit, tahdit ve tahsis yetkisi vermiş olmasına rağmen, teknik komisyona sadece tespit ve tahdit yetkisi vermiştir. İllerde mera komisyonlarının görev ve yetkileri kanun koyucu tarafından belirlenmiştir. Komisyonların başlıca görev ve yetkileri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Bölgenin ekonomik durumunu, iklim özelliklerini, toprak işleme esaslarını, arazi kullanma şekillerini ve kullanma kabiliyet sınıflarını dikkate alarak yörenin mera, yaylak ve kışlak ihtiyacını, sulama ve geçit yerlerini tespit etmek,
- Mera, yaylak ve kışlaklar ile bunlardan ilgili sulama ve geçit yeri olarak belirlenen yerleri ilgili köy veya kasaba tüzel kişiliğine tahsis etmek,
- Mera, yaylak ve kışlak ihtiyaçlarındaki değişme ve gelişmeleri dikkate alarak tahsis kararında değişiklik yapmak,
- İllerde mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdidini yapacak teknik ekipleri belirlemek ve görevlendirmek,
- Teknik ekiplerce yapılacak tespit ve tahdit çalışma sonuçlarını ilan etmek,
- Askı ilan süresi içinde yapılacak itirazları karara bağlamak,
- Köy veya belediye sınırları içinde çiftçilikle geçinmek üzere yerleşenlerle bu yerleşim yerinde oturup yeni aile kuranlara, mera, yaylak ve kışlağın o tarihteki yeterlilik durumunu dikkate alarak yararlanma hakkı tanımak,

- Bölgenin ekonomik durumunu, otlatma kapasitesi ve otlatma süresi dikkate alarak mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanacak hak sahiplerinden her yıl alınacak yararlanma ücretini belirlemek,
- Bakım ve ıslah çalışmalarına çiftçi ailelerinin katılma şekil ve süresini belirlemek,
- Mera, yaylak ve kışlaklarda otlatma haklarını belirlemek,
- Bakım, koruma ve ıslah sonucu mera, yaylak ve kışlağın otlatma ve barındırma kapasitesinde bir artış olması halinde, köy veya belediyelerin teklifi üzerine yapılacak tespit sonucu otlatılacak hayvan sayısını artırmak,
- Mera, yaylak ve kışlaklarda yapılacak bakım ve ıslah çalışmalarına yararlanacak çiftçi ailelerinin katkılarını belirlemek,
- Köy veya belediyelere tahsisli ve kadimden beri bu amaçla kullanılan mera, yaylak ve kışlaklar üzerinde ziyetlik yoluyla hasım gösterilmeksizin yapılmış bulunan tescillerin iptalini sağlamak üzere durumu hazineye ihbar etmek olarak.

Mera arazileri ile ilgili olarak kurulan komisyonların oluşum biçimlerinin uzmanlık dallarına göre dağılımı incelendiği zaman; gerekli bütün uzmanlık dallarından yeterli sayıda uzmanın komisyonda yer almadığı görülmektedir. Üstelik mevcut komisyon üyelerinin özellikle mera arazilerinde tahsis amacının değiştirilmesi veya cins tashihiinin yapılması, ot bedeli veya gelirinin tespiti, kamu yararı veya toplum yararının varlığının analizi ile mera arazilerinin başka amaçlarla kullanıma uygunluğunun analizinde sorunların yaşandığı gözlenmiştir. Buna ilave olarak mera arazilerinin arazi kullanım planlaması kapsamında değerlendirilmesi, köy yerleşim yerleri ve kentsel dönüşüm projesi alanı veya kentsel amaçlı tasarıma konu mekan olarak ele alınması önlenememektedir. Özellikle Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından uygulanacak mera veya arazi toplulaştırma projeleri kapsamında; arazinin niteliği ve kullanım bütünlüğü dikkate alınarak işlenen tarım arazilerinden mera kullanımına mera olarak kullanılan alanlardan arazi plânlaması yapılabilmekte, tarımsal kullanım veya mera bütünlüğü sağlamak için, nitelikleri itibarıyla değişim yapılacak arazi bulunamaması durumunda bu fıkra hükümlerine göre değerlendirmek, değiştirmek veya satın almak sureti ile kamulaştırma yapılabilmektedir.

4.2 Mera Yönetim Birliklerinin Oluşumu ve Görevleri

4342 Sayılı Kanununun 19. maddesine istinaden ilgili köy ve belediyelerde “mera yönetim birlikleri” kurulması gerekmektedir. Birkaç köy veya sınırlarının durumuna göre belediyeler tarafından bu birlikler kurulabilir. Birliklerin kuruluşu, bulunduğu yerde kaymakamlık veya valiliğin iznine tabidir. Muhtarlar veya yine buldukları yere göre belediye başkanları bu birliklere başkanlık ederler.

Tespit, tahdit ve tahsis edilen mera, yaylak ve kışlakların çevreleri, teknik esaslara uygun olarak sınır işaretleriyle belirlenir. Mera Yönetim Birliklerinin kuruluş amacı, mera, yaylak ve kışlakların, sınır işaretlerinin korunması ve ayrıca tahsis amacına göre en iyi şekilde kullanılmasını sağlamaktır. Muhtarlar ve belediye başkanları ayrıca, geliştirme projelerinde öngörülen hususların yerine getirilmesinde, kamu görevlilerine yardımcı olmakla görevli ve sorumludurlar.

Muhtarlar ve belediye başkanları, mera, yaylak ve kışlaklara tecavüz olduğu takdirde durumu derhal Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının ildeki veya ilçedeki müdürlüğüne, il ve ilçe müdürlükleri de valilik veya kaymakamlığa bildirmekle yükümlüdürler. Bu makamlarca 3091 sayılı Taşınmaz Mal Zilyetliğine Yapılan Tecavüzlerin Önlenmesi Hakkında Kanun veya 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi uyarınca gerekli işlemler yapılır (Anonim 2004).

Yaylak ve kışlak arazilerinde, 442 sayılı Köy Kanununda öngörülen inşaat çalışmaları ile valiliklerden izin alınmak suretiyle imar mevzuatına göre yapılacak kullanma amacına uygun mandıra, suluk, sundurma ve süreklilik göstermeyen barınak ve ağıllar ile Kültür ve Turizm Bakanlığının talebi üzerine turizme açılması uygun görülen bölgelerde ahşap yapılar dışında, ev, ahır ve benzeri inşaatlar yapılamaz.

Ülkemizde mera yönetim birliği kurulan il sayısı 67, ilçe sayısı 214, köy veya belediye sayısı ise 1.232 adet olmuştur (Anonim 2009). İl ve ilçe düzeylerinde mera arazilerinde otlatma planları, mera ıslah ve amenajman projelerinin uygulanmasında görev alan üniversite veya araştırma kuruluşları ve mera yönetim birlikleri ile birlikte Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlükleri tarafından hazırlanmaktadır. Hazırlanan otlatma planları en geç şubat ayının son haftasına kadar kurulmuşsa mera yönetim birliklerine, yoksa

muhtarlıklara ve belediyelere teslim edilecektir. Otlatma planlarının duyuru ve tebliğleri köy veya belediyelerde ilgililere mera yönetim birliği başkanınca yapılır. Mera yönetim birliği kurulmayan köy veya belediyelerde duyurular, muhtar veya belediye başkanlarınca yapılır. İlan süresi 7 günden az olamaz. Otlatma bedelleri, mera yönetim birliklerince tahsil edilir. Mera yönetim birliklerinin kurulmadığı köylerde muhtarlık, belediyelerde ise belediye başkanlarınca görev verilen görevlilerce tahsil edilir.

5. MERA, YAYLAK VE KIŞLAK ARAZİLERİNİN TAHDİD, TESPİT VE TAHSİS İŞLEMLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

5.1 Tahdit ve Tespit İşlemlerinin Değerlendirilmesi

Tahdit, çayır, mera, yaylak ve kışlak arazisi olduğuna karar verilen yerlerin sınırlarının usulüne uygun olarak ülke nirengi sistemine dayalı 1/5000 ölçekli haritalar üzerinde belirtilmesi ve bu sınırların arazi üzerinde kalıcı işaretlerle işaretlenmesi ve tespit çalışması ise; bir yerin mera, yaylak ve kışlak arazisi olup olmadığının resmi evrakla ve bilirkişi ifadeleri ile belgelendirilmesini ifade etmektedir. 1998–2012 döneminde toplam 26.609 köy ve belediyede 8.891.388 hektar alanın tespiti ve 15.346 köy ve belediyede 4.535.835 hektar alanın da tahdit çalışması tamamlanmıştır (Çizelge 5.1).

Çizelge 5.1 Türkiye geneli mera arazileri tespit ve tahdit çalışmaları

Yıllar	Tespit Alan (Ha)	Tahdit Alan (Ha)
1998-2002	2.183.075	1.665.232
2002-2011	6.708.313	2.870.603
Toplam	8.891.388	4.535.835

4342 Sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdidi Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Toprak ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü ve Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce yerine getirilmekteydi. Mera Kanunu ise mera, yaylak ve kışlakların tespit, tahdidine ilişkin yetkileri mera komisyonlarına vermiştir.

Kanun, tespit ve tahdit yapılacak bölgelerin en az 30 gün önceden alışılmış yollarla ilanını öngörmüş, ilgili köy ve belediye başkanlıklarına tebligat yapılarak bunların mera, yaylak ve kışlakların kendilerine aidiyetlerine ilişkin bilgi ve belgeleri komisyona vermeleri zorunluluğunu getirmiştir. Ayrıca ilgili orman teşkilatı, tapu sicil müdürlükleri ve diğer kuruluşlar gerekli bilgi ve belge örneklerini en kısa sürede komisyonlara vermekle yükümlüdürler.

Teknik ekipler mevcut mera, yaylak ve kışlaklarla, Mera Kanunu gereğince mera, yaylak ve kışlak olarak belirlenen alanları tespit ederek 1/5000 ölçekli haritalar üzerinde bu yerleri sınırlandırır. Arazide sınır belirlemesi ve işaret konulması işlemleri, ilgili köy muhtarları ve belediye başkanlarının veya görevlendirecekleri temsilcinin de hazır bulunması kaydıyla gerçekleştirilir. Çalışma alanları içinde orman tahdidi yapılmamış ormanlık sahalardaki mera, yaylak ve kışlaklar Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nca Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın uygun görüşü alınarak tespit edilir. Mahkeme kararı ile kesin hükme bağlanan, orman tahdidi kesinleşen ve kadastrosu yapılan yerlerde kesinleşmiş sınırlar esas alınır. Mera, yaylak ve kışlak olarak tespit ve tahdit edilen yerlerin haritalarının bir örneği ilgili tapu sicil müdürlüklerine gönderilir.

3402 sayılı Kadastro Kanunu uyarınca programa alınan yerler çalışmanın başlamasından en az dört ay önce Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünce, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na bildirilir. Bu süre içinde bölgedeki mera, yaylak ve kışlakların tespit ve tahdidi mera komisyonları tarafından yapılarak Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'ne intikal ettirilir. Komisyonlar bu süre içinde tespit ve tahdit işlemini yapmadığı takdirde bu işlemler 3402 sayılı Kadastro Kanunu hükümlerine göre kadastro komisyonlarınca yerine getirilir.

5.2 Tahdit ve Tespitlere İtirazın Değerlendirilmesi

Teknik ekiplerce yapılan çalışmaların sonuçları mera komisyonlarınca ilgili köy ve belediyelerde 30 gün süreyle ilan edilir. Tespit ve tahdit sonuçlarına karşı ilan süresi içinde Mera Komisyonuna itiraz edilebilir. Komisyon yapılan itirazları 60 gün içinde karara bağlar. Komisyonun tespit ve tahdide yapılacak itirazlara ilişkin kararları, ilgili köy veya mahalle muhtarlığı ile belediye başkanlığına, mahalli maliye teşkilatına, orman müdürlüğüne ve tarım reformu teşkilatına tebliğ edilir. Ayrıca köy ve belediyelerde ve bunların bağlı olduğu ilçelerde alışılmış araçlarla ilan edilir. Komisyon kararlarına karşı 30 günlük askı ilan süresi içinde veya tebligatı gereken hallerde tebliğden itibaren 30 gün içinde asliye hukuk mahkemesine, kadastro yapılan yerlerde ise kadastro mahkemesine dava açılabilir. Toplam 30 günlük ilan süresi içinde haklarında dava açılmayan kararlar kesinleşir ve tapu sicil müdürlüğüne gönderilerek özel sicile kaydedilir.

Mevcut yasal düzenlemelerde tespit ve tahdit işlemlerine karşı komisyon nezdinde kimlerin itiraz edebileceği veya komisyonun itiraz üzerine verdiği kararlara karşı kimlerin dava açabileceği açık biçimde tanımlanmamıştır. Ancak tespit ve tahdit kararlarının tebliğ edileceği yerler ve bu konudaki Yargıtay içtihatları dikkate alındığında hazine, ilgili köy ve belediye tüzel kişilikleri ile orman ile ilişkili yerlerde Orman Genel Müdürlüğü'nün itiraz ve dava açma haklarının varlığını kabul etmek gerekir. Mera, yaylak ve kışlaktan yararlanan kişilerin bireysel itiraz ve dava hakları yoktur.

5.3 Mera, Yaylak ve Kışlakların Tahsisi

Mera Kanunu gereğince hangi yerlerin ve kimler adına mera yaylak ve kışlak olarak tahsis edileceği, tahsis için hangi hususların göz önünde bulundurulacağı, tahsis kararının kim tarafından ve nasıl verileceği, tahsis kararını tebliği ve itirazın nasıl yapılacağı, tahsis amacının ve kararının ne şekilde değiştirileceği ilgililer tarafından etraflıca belirlenmiştir. Adına mera tahsis edilebilecek tüzelkişiler ise ancak köy veya belediyeler adına mera tahsis edilebilir. Mahallelerin tüzelkişiliği olmadığından adına mera tahsis edilemeyeceği gibi özel idare adına da tahsis edilemeyecektir. Mera, köy veya belediyeler adına münferiden veya müştereken yararlanmak üzere tahsis edilebilir (Tekeli vd. 2005).

5.3.1 Tahsis için ihtiyaç tespitinde göz önünde tutulacak hususlar

Mera Kanununun gereğince oluşturulan komisyonlar, mera yaylak ve kışlak olarak tahsis yapılmadan önce bölgenin, ekonomik durumunu, iklim özelliklerini, toprak işleme esaslarını, arazi kullanma şekillerini, kullanma kabiliyet sınıflarını dikkate alarak mevcut mera ile bu amaçla kullanılacak diğer alanları, sulama ve geçit yerlerini tespit eder ve haritaları üzerinde belirler. Mera ihtiyacının belirlenmesinde bu alanların karakterleri, otlama kapasitesi, bitkisel ve hayvansal gelişmeleri, otlatılacak hayvan miktarı dikkate alınır (Karasalım 1997).

5.3.2 Mera olarak tahsis edilecek yerler

Yukarıda belirtilen esaslara doğrultusunda belirlenen ihtiyaca göre şu yerler mera olarak köylere veya belediyelere münferiden veya müştereken tahsis edilebilir:

- Kadimden beri mera olarak kullanılan yerler ile aynı amaçla kullanılmak üzere köy veya belediyelere terk veya tahsis edilen yerler,
- Devletin hüküm veya tasarrufu veya hazinenin mülkiyetinde bulunan arazilerden etüt sonucu mera olarak yararlanılabileceği anlaşılan yerler,
- Mera olarak kullanılmak amacıyla kamulaştırılacak yerler,
- Tapu kayıtlarında mera olarak görülen ve halen işgal edilen yerler, mera amacıyla tahsis edilebilecek yerlerdir.

Komisyonca, belirlenen ihtiyacı karşılayacak miktarda mera ve bununla ilgili sulama ve geçit yerleri olarak tespit edilen alanlar halkın ortak yararlanmaları amacıyla o köy veya belediye tüzel kişiliği adına tahsis edilmesine karar verilir. Tahsis kararı köy muhtarlığına, belediyeye, defterdarlık veya mal müdürlüğüne ilgili orman müdürlüğüne tebliğ edilir. Bu konuda tutanak ve haritalar 30 gün askıya çıkar.

5.3.3 Tahsis kararlarının değiştirilmesi

Kanun, tahsis kararlarının değiştirilme yetkisini tamamen Mera Komisyonlarına vermiştir. Komisyon, köy veya belediyelerin mera, yaylak ve kışlak ihtiyaçlarındaki değişme ve gelişmeleri göz önüne alarak valiliğin onayı ile tahsis kararında değişiklik yapabilir. Ancak ilk tahsis kararından itibaren beş yıl geçmeden tahsis kararlarında değişiklik yapılamaz. Yapılan bu değişiklikler özel sicile eklenir.

Kanun, tahsis kararlarının değiştirilmesi konusunda koyduğu bu süre sınırlaması ile mera, yaylak ve kışlakların korunması amacıyla nispeten durağan bir yapı oluşturmayı amaçlamıştır. Ancak yararlanma hakkı sahiplerinin sayısı, otlatma hakkı, otlatılacak hayvan sayısı gibi dinamik bir yapı gösteren hususların böyle bir sınırlamaya tabi tutulmuş olması, uygulamada hayli sıkıntılara yol açmaktadır (Anonim 2002).

6. MERA, YAYLAK VE KIŞLAK ARAZİLERİNDEN YARARLANMA

6.1 Orta Malı Niteliğindeki Arazilerden Yararlanma Yolları

Köy ve belediyelere tahsis edilen mera, yaylak ve kışlaklarda kullanma esasları 4342 sayılı Mera Kanununun yanı sıra 6831 sayılı Orman Kanunu hükümlerinde de düzenlenmiştir.

Tahsisin yapıldığı tarih esas alınarak en az altı ay ikamet eden çiftçi aileleri bu haktan istifade ederler. İstisna olarak ise, çeşitli nedenlerle devlet tarafından naklen yerleştirilenler için bu altı aylık süre söz konusu değildir. Köy veya belde sınırları içerisinde ikamet etmek, mera yaylak ve kışlaklardan yararlanma hakkını bireylere vermez. Bu hak yine bireylere mera komisyonlarının tahsis kararı doğrultusunda verilebilir.

Yeni kurulan bir çiftçi ailesinin de ihtiyacı olan mera, yaylak ve kışlaklar, mera komisyonunun yeniden karar alması ile mümkün olacaktır. Yalnız bu aşamada bu aileler diğer ailelerin hakkına tecavüz etmeyecekler ve bu kararın verilebilmesi için ilk tahsis kararından itibaren 5 yıl geçmesini bekleyeceklerdir. Yeterli otun olup olmaması da bu kararda belirleyici olacaktır.

Çiftçi aileleri herhangi bir sebeple göç ettiklerinde var olan mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanma hakkı sona erecektir. Bu bahse konu aileler zaman içinde köylerine, beldelerine geri dönüş kararı almaları durumunda ise bu konuda tasarruf yine mera komisyonlarının sorumluluğunda bulunmaktadır.

Mera komisyonları tahsis kararını verirken mera, yaylak ve kışlaklardaki ot miktarını ve otlatılacak hayvan sayısını kesin olarak hesaba katarlar. Yararlanma sahipleri mera komisyonlarının vermiş olduğu bu kararın kesinlikle dışına çıkamazlar. Belirlenen hayvan sayısının aşılması durumunda ise cezai müeyyide olarak fazladan otlatılan hayvan sayısının üç katı olarak bedel tahsil edilme yoluna gidilir (Balabanlı vd. 2006).

Mera, yaylak ve kışlaklarda fazla yağış veya çeşitli fizyolojik etmenlerle artan ot miktarını değerlendirmek isteyen çiftçi aileleri veya belediyeler bu durumu yine mera

komisyonuna bildirirler. Buna bağlı olarak otlatılan hayvan sayısında artış talebi üzerine Mera Komisyonları karar alabilirler. Yine mevcut hayvan sayısını artırmak için Mera Kanununun 15. maddesi gereği tahsis kararının üzerinden 5 yıl geçmesi gerekir.

Meralarda tahsis kararına muhalefet herhangi bir yapı yapılması kesinlikle yasaklanmıştır. Ancak bu durum yaylak ve kışlaklarda farklılık göstermektedir. Yaylak ve kışlaklar için verilecek inşaat izinleri aşağıdaki hususları kapsamaktadır:

- 442 sayılı Köy Kanunu'nda öngörülen inşaatlar,
- Valiliklerden izin almak ve imar mevzuata uygun olmak şartıyla kullanma amacına uygun mandıra, suluk, sundurma ve süreklilik göstermeyen barınak ve ağıllar,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın talebi üzerine turizme açılması uygun görülen bölgelerde ahşap yapılar yapılabilir. Bunun dışında yaylak ve kışlaklar üzerinde ev, ahır ve benzeri inşaatların yapılması yasaktır.

Meralarda tasarrufta bulunanlar, bu hizmet karşılığı komisyonun belirlediği ücreti ödeme ile yükümlüdürler. Bu ücret muhtarlık ve belediyelerce tahsil edilir ve mera fonuna kaydedilir. Tahsil edilen bu gelirler meraların dışında kesinlikle herhangi bir alan için kullanılamaz.

Kanun ayrıca bu bahsedilen ücretin dışında bir de direkt olarak meralara harcanacak giderlere katılma maksadıyla ilgililerden ücret talep edebilir. Yalnız burada aynı konu için iki defa ücret talebi pek te doğru görünmemektedir.

Komisyon belirlediği ücretleri ödemeyenler hakkında 6183 Sayılı Kanunun hükümlerini devreye sokmaktadır. Sayılan yükümlülükleri ifa etmeyenler hakkında ayrıca ilgili bakanlığın taşra teşkilatının teklifi, valinin onayı ile en az yedi gün en fazla 30 gün olmak üzere ve bu haksız fiilin tekrerrür etmesi durumunda ise bir otlatma dönemi kadar otlatmadan men cezası alabilir.

6.2 Mera, Yaylak ve Kışlak Arazilerinin Vasfının Değiştirilmesi

Mera, yaylak ve kışlaklarda vasıf değişikliği 4342 Sayılı Kanun yürürlüğe girinceye kadar 3202 Sayılı Kanun gereğince Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nce yapılmakta, ayrıca 3194 sayılı İmar Kanununun 11.maddesinin son fıkrası gereğince imar planlarının kesinleşmesi ile imar planı içindeki meralar herhangi bir idari işleme gerek kalmaksızın vasfını yitirmekte idi (Balıkçioğlu 1997).

4342 Sayılı Kanununun 15. maddesi ile mera, yaylak ve kışlak arazilerde vasıf değişikliği yapma (tahsis amacının değiştirilmesi) yetkisi Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na verilmiş, ancak vasıf değişikliği belirli kurallara bağlanmıştır. Mera, yaylak ve kışlak arazilerde cins değişikliğinin yapılması aşağıdaki gerekçelere dayalı olarak yapılmaktadır:

- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın talebi üzerine 3213 sayılı Maden Kanunu, 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre verimliliği kesinlikle saptanan maden ve petrol sahalarında arama, ön işletme ve işletme faaliyeti için zaruri olan,
- Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın talebi üzerine, turizm yatırımları için zaruri olan ve kamu yatırımları yapılması için gerekli bulunan,
- 442 sayılı Köy Kanununun 13 ve 14'üncü maddeleri kapsamında kullanılmak üzere ihtiyaç duyulan ve ülke güvenliği ve olağanüstü hal durumlarında ve doğal afet bölgelerinde yerleşim yeri için ihtiyaç duyulan,
- İmar planlarının hazırlanması, toprak muhafazası, gen kaynaklarının korunması, milli park ve muhafaza ormanı kurulması, doğal tarihi ve kültürel varlıkların korunması, sel kontrolü, akarsular ve kaynakların düzenlenmesi için ihtiyaç duyulan yerler, ilgili bakanlığın Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na talebi, Maliye Bakanlığı'nın ve valiliğin uygun görüşü üzerine Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na tahsis amacının değiştirilmesi.

Vasfi değiştirilen mera arazilerinin Hazine adına tescil edilmesi gerekmektedir. 3213 sayılı Maden Kanunu ve 6326 sayılı Petrol Kanunu hükümlerine göre verilen işletme izinleri nedeni ile vasıfları değiştirilecek yerler, işletme süresinin sonunda işletmeciler

tarafından tekrar eski haline getirilerek özel sicile ilk vasfıyla kaydedilecektir. Diğer bir ifade ile bu işlemde süreli bir vasıf değişikliği söz konusudur.

Kanunun bu hükümleri ile aynı zamanda, meraların yağmalanmasına yol açan, imar planları ile herhangi bir idari işlem gerekmeksizin yapılan vasıf değişikliğine son verilmiş, yapılacak imar planları içindeki mera, yaylak ve kışlakların vasıflarının değiştirilmesi için öncelikle Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'na vasıf değişikliği yapılması zorunlu tutulmuştur. 4342 Sayılı Kanunun 35. maddesi ile 3194 Sayılı Kanunun 11. maddesinin son fıkrasında bu konuda gerekli değişiklik de yapılmıştır.

4342 Sayılı Kanun; 3194 Sayılı Kanunun 11. maddesinin son fıkrası ile benzer bir hükmü ihtiva eden 442 Sayılı Kanuna, 3367 Sayılı Kanunla eklenen ek 12. madde hükmü konusunda herhangi bir düzenleme getirmeyerek, köy yerleşme planı içine alınacak mera, yaylak ve kışlakların durumunu muallakta bırakmıştır. Ancak köy yerleşme alanlarına ilişkin yapılacak planların da, imar planı niteliğinde olduğu göz önüne alındığında, Mera Kanununun vasıf değişikliğine ilişkin hükümlerinin köy yerleşme alanlarında da uygulanması gerekir.

1.11.1999 tarih ve 23863 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair 581 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 1. maddesi ile 4342 sayılı Mera Kanununa istisnalar getirilmiştir. Anılan hükümle 15.5.1959 tarih ve 7269 Sayılı Kanuna ilave edilen ek 9. madde hükmüne göre, deprem, sel baskını, yangın ve benzeri gibi afetler nedeniyle oluşturulacak yeni yerleşim alanları için gerekli olan meraların vasfı, resen değiştirilerek tapu sicilinde Hazine adına tescil ettirilecektir. Hazine adına tescil ettirilerek arsa haline gelen meralar, tescil tarihi itibarıyla afetlerden zarar görenlerin ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na tahsis edilmiş sayılacaktır.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından tahsis işlemi ile ilgili olarak Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Maliye Bakanlığının taşra birimlerine (Defterdarlık veya Mal Müdürlüğü) bilgi verilecektir. Diğer taraftan bu şekilde tahsis amacı değiştirilen meralar için bu amaçla oluşturulan özel ödeneğe gelir olarak alınan 20 yıllık ot bedeli, tahsis amacını değiştiren anılan Bakanlıktan talep edilmeyecektir. İnceleme sonuçlarına göre il düzeylerinde mera arazilerinin ilçe ve köylere göre ortalama ot verimi ve ot gelirinin

analizinin rasyonel biçimde yapılamadığı görülmektedir. Mera, yaylak ve kışlak gibi arazilerin korunması ve kullanımında karşılaşılan sorunlar ile bu sorunların çözümü için yapılması gereken hukuki düzenlemelerin katkısının değerlendirilmesi aşamasında, birçok çiftçinin kendi aralarında veya Hazine ile taraf oldukları davalardan seçilen örnek olayların değerlendirilmesi yapılmıştır. Mera komisyonlarının profesyonel hizmet sunabilmeleri açısından mutlaka komisyonlarının oluşum biçimlerinin yeniden ele alınması ve özellikle komisyonlara taşınmaz geliştirme uzmanlarının katılmasının, cins değişikliklerinin rasyonel esaslara göre yapılması, ot bedeli (veya kullanım bedeli) ve arazi devir bedelinin tespitinin rasyonelleştirilmesi açısından olumlu etkilerinin olabileceği sonucu vurgulanmalıdır.

Yatırım programına alınmış organize sanayi bölgesinde kalan meraların durumu ele alındığında ise; Organize sanayi bölgelerinin kuruluşu, tüzel kişilik kazanması, arsa temini, Hazine arazisinin peşin veya taksitli satışı ve diğer hususlar 12.04.2000 tarih ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeler Kanununda detaylı bir şekilde yer verilmiştir. Buna göre; 4342 sayılı Mera Kanununun yürürlüğe girdiği 28.02.1998 tarihe kadar, mera olarak nitelendirilen alanlara yapılmış Organize Sanayi Bölgelerinde bulunan meralar, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmış ve yatırım programına alınmış olmaları şartıyla mera vasfını kaybetmiş sayılacaktır. Bu alanlar, 4342 sayılı Kanun hükümlerine tabi değildir. İl mera komisyonlarının, bu alanlarla ilgili daha önce aldıkları kararlar hükümsüzdür.

Petrol boru hatları transit güzergâhında bulunan mera, çayır, yaylak ve kışlak gibi yerlerin vasıflarının değiştirilmesi, 29.06.2000 tarih ve 24094 tarihli Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 4586 sayılı Petrol Boru Hatları ile Transit Geçişine Dair Kanunun 8. maddesinin (f) fıkrası ile 4342 sayılı Kanuna istisna getirilmiştir. İstisna hükmüne göre; petrol boru hattı güzergâhında bulunan mera, çayır, yaylak ve kışlak gibi orta mallarının vasıfları, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nca 4342 sayılı Mera Kanununa bağlı kalmaksızın resen kaldırılacak ve Hazine adına tescil edildikten sonra kamulaştırma yapmakla görevli kuruluş lehine müstakil ve daimi hak olarak tesis edilecektir.

442 sayılı Köy Kanununun ek 12. maddesine göre; köy yerleşme planında konut alanı ve köy genel ihtiyaçlarına ayrılan yerler, devletin hüküm ve tasarrufu altında bulunan

mera, yaylak, seyrangâh, yol, harman ve panayır yerleri gibi alanlar ve Hazinesinin özel mülkiyetinde bulunan kamu hizmetlerine tahsis edilmemiş taşınmaz malların köy yerleşme planının onayı ile vasıflarını kaybederek, valiliğin talebi üzerine ilgili köy tüzel kişiliği adına resen tescil edilecektir.

4342 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinde sonra bu hükmün yürürlükte olup olmadığı tereddüt konusu olmuştur. 4342 sayılı kanunun 36. maddesinde yürürlükten kalkan hükümler teker teker sayılmış, ancak bu hükümler arasında Köy Kanununun ek 12. maddesi sayılmamıştır. Diğer taraftan 4342 Sayılı Kanunun yürürlüğünden sonra çıkan ve bu kanuna istisna getiren ve yukarıda da açıklanan 581 sayılı K.H.K, 4562 ve 4586 Sayılı Kanunda istisnalar açıkça belirtilmiştir. Dolayısıyla ek 12. maddenin, 4342 Sayılı Kanunun 36. maddesiyle yürürlükten kaldırılmaması ve bu kanunun uygulanmayacağı durumların daha sonra yürürlüğe giren kanunlarla düzenlenmesi nedeniyle, yürürlükte olduğunun kabulü gerekmektedir. Nitekim Danıştay 1. Dairesi'nin E:2000/139, K:2000/164, T:01.11.2000 sayılı istişare görüşünde anılan maddenin yürürlükte olduğu hüküm altına alınmıştır (Avcioğlu 2012).

4342 Sayılı Kanunun yürürlüğünden önce vasıfları değiştirilen ancak Hazine adına tescil işlemleri yapılmamış yerlerin vasıf değişikliği işlemleri 4342 Sayılı Kanunun yürürlüğünden önce kesinleşmişse yeni kanuna göre herhangi bir işlem yapılmayacaktır. Vasıf değişikliği işlemleri kesinleşmemiş ise; 4342 Sayılı Kanun hükümleri uygulanacaktır.

7. MERA ARAZİSİNİN DEĞERLEME İŞLEMLERİ VE RASYONEL KULLANIM OLANAKLARI

7.1 Mera Arazilerinde Değer Ölçütleri ve Değerleme İşlemleri

4342 Sayılı Kanuna göre mera arazilerinin cins değişikliklerinin yapılmasında öncelikle ot gelirinin tespit edilmesi ve ot gelirinin kullanım bedeli olarak cins tashihini talep eden kurum veya kişi tarafından ödenmesi gerekmektedir. 4342 Sayılı Kanunda sekiz önemli değer ölçütü ve değerlendirme işlemi belirtilmiş olup, bunlar kısaca aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 4342 Sayılı Kanunun 30. maddesi (a) fıkrasının 7. bendinde yayla turizmi amacıyla yapılan yapıların valilikçe belirlenen kira bedeli,
- 4342 Sayılı Kanunun 30. maddesi (a) fıkrasının 3. bendinde sayılan ve mera fonu geliri içinde sayılan CIF bedeli (Yurt dışından satın alınan mallar için üzerine eklenen sigorta ve navlun bedeli olup, mera fonuna ithal edilen hayvanların CIF bedelinin % 5'i hayvansal ürünlerin ise % 8'i gelir olarak kaydedilmesi),
- 4342 Sayılı Kanunun 30. maddesi 4. fıkrasında yine mera fonunun gelirleri arasında süt işleyen kuruluşlardan alınan satın alma bedeli (satın alma bedelinin binde 1'i),
- 4342 Sayılı Kanunun 30. maddesi (a) fıkrası 5. bendinde yurt içinde yetiştirilen ve satışı yapılan büyük ve küçükbaş hayvanların satış bedelinin binde 1'i yine mera fonu gelirleri arasında sayılması (satış bedeli),
- Mera Yönetmeliğinin 7. maddesinde bahse konu olan mera yaylak ve kışlakların kiralanmasında uyulması gereken esaslarda kira değeri (kira değeri),
- 4342 Sayılı Kanunun geçici 3. maddesinde yer alan ot bedeli (Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kalan ve 01.01.2003 tarihinden önce kesinleşen imar plânları içerisinde yerleşim yeri olarak işgal edilerek mera olarak kullanımı teknik açıdan mümkün olmayan yerlerin ot bedeli alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek Hazine adına tescilleri yapılır” denilerek ot bedelinden bahsedilmiştir. Ot bedeli, mera yaylak ve kışlakların kiralanması sonucu belirlenen ve ilgililerde tahsil edilerek yine mera yaylak ve kışlakların ıslahı bakımı ve korunması amacıyla tahsil edilen bedeldir).

- 4342 Sayılı Kanunun geçici 3.maddesinde yer alan emlak-rayiç bedeli (Hazine adına tescil edilmesi gerekirken gerçek veya tüzel kişilere tescil edilmiş taşınmazlara ilişkin açılan davalardan, emlak ve rayiç bedellerinin toplamının yarısı üzerinden taşınmazların halen maliki olan kişilerce Hazineye bedelinin ödenmesi kaydıyla vazgeçilir” denilerek imar geçen meraların üzerine yapılan yapıların affi için yatırılması gereken tutardan söz edilmiştir),
- Mera Yönetmeliğinin 13. maddesi “d” bendinde yer alan “otlatma bedeli olup, bu bedelin % 25’inin köy sandığına...” aktarımının yapılması.

Mera arazilerinde ot verimi, ot geliri ve otlatma bedelinin hesabında sorunlarla karşılaşmaktadır. Otlatma bedeli hesabına ise; illerde mera komisyonunun verdiği tahsis amacı değişikliği kararından sonra ölçme kıyaslama ve yağış kuşağı tablosu kullanılarak yıllık ot miktarına gidilir ve buradan yirmi yıllık tutar hesaplanır.

Ot miktarının tespitinde kullanılan tekniklerden biri olan ölçme tekniğinde, otların ilkbaharda ulaştığı maksimum ot miktarı (hayvan girmemiş hali) quadrad tekniği kullanılarak toprak yüzeyinden kesilir. Kurutulup tartılan bu miktar, parseli temsil edecek şekilde hesaplanır ve otlatma bedeli bulunur. Quadrad tekniği; mera alanlarının incelenmesi için kare (1x1) boyutunda çerçeveler kullanılır. Bu karelere denk gelen otlar kurutulup tartılarak parsel bazında hesaplama yapılır. Bu yapılan tekniğe quadrad tekniği denir.

Başka bir yöntemde ise ıslah edilmiş bir meranın ıslah sonrası ot verimiyle kıyaslama yapılarak yargıya varılabilir. Bu yöntemlerde bulunan kuru ot miktarları sanayi ve ticaret odası veya piyasadan alınan kuru ot birim satış fiyatı ile çarpılarak yirmi yıllık ot bedeli hesaplanacaktır.

Milli Emlak Genel Müdürlüğü 2002 yılına kadar mera, yaylak ve kışlaklardan usulsüz olarak faydalananlardan ecrimisil tahsil etmekte ve bu durum çeşitli karmaşalara yol açmıştır. Nihayetinde Milli Emlak Genel Müdürlüğü bir genelge (2002/10) yayınlarak bu vasıftaki arazilerden ecrimisil tahsili uygulamasına son vermiştir. Esasen ecrimisil, bir malın sahibinin rızası dışında ve onun bu malı kullanmamakla bir zarara uğrayıp uğramayacağı söz konusu edilmeksizin, bu maldan işgal, tasarruf veya her ne şekilde olursa olsun yararlanılması sebebiyle fuzulî işgal eden tarafından ödenen

veya idarece talep edilen tazminattır. 2886 Sayılı devlet İhale Kanununun 75. maddesinde devletin özel mülkiyetinde veya hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmazların, gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine, ecrimisil isteneceği belirtilmiştir. Bu hükme göre devletin hüküm ve tasarrufu altında olan mera, yaylak ve kışlak arazilerinin işgal ve tecavüze maruz kalması halinde ecrimisil istenebileceği sonucu çıkıyorsa da, 4342 Sayılı Kanunu hükümleri karşısında bu konunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

4342 Sayılı Kanunun 19. maddesinde mera, yaylak ve kışlaklara tecavüz olduğu takdirde bu işgal ve tecavüzler hakkında, 3091 ve 2886 Sayılı Kanunların ilgili hükümlerine göre gerekli işlemlerin yapılacağı, Kanunun 4. maddesinde de amaç dışı kullanılmak suretiyle vasıfları bozulan mera, yaylak ve kışlakları tekrar eski konumlarına getirmek amacıyla yapılan masrafların, sebebiyet verenlerden tahsil edileceği belirtilmiştir.

4342 Sayılı Kanunun 26. maddesinde ise mera, yaylak ve kışlaklardan yararlananlardan komisyonca belirlenecek bir otlatma ücreti alınacağı, otlatma hakkından fazla hayvan otlatanlardan fazla otlatılan her hayvan için bu ücretin üç kat olarak tahsil edileceği ve belediye ve muhtarlıklarca tahsil edilecek bu ücretlerin o yerin mera alanlarının ıslah ve geliştirilmesi amacıyla köy sandığına veya belediye bütçesine gelir kaydedileceği hükme bağlanmıştır.

Yine 4342 Sayılı Kanunun 14. maddesi gereğince vasfı değiştirilen mera, yaylak ve kışlak arazilerden alınacak ücretler, 20. madde gereğince valiliklerce verilecek yapı ruhsatlarından alınacak ücretler ile yapı sahiplerinden alınacak kira bedelleri, kiraya verilen mera, yaylak ve kışlaklardan alınacak kira bedelleri, kanunun 30. maddesinde oluşturulması öngörülen ve mera, yaylak ve kışlaklarda yapılacak ıslah, bakım, geliştirme çalışmalarının finansmanının sağlanması olan özel ödeneğin gelirleri arasında sayılmıştır. Ayrıca 4342 sayılı Kanunu uyarınca hazinenin bu alanlara yönelik işgal ve tecavüzler nedeniyle ecrimisil isteme hakkı olmayıp, bu işgal ve tecavüzler nedeniyle alınması gereken bedellerin mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah ve geliştirilmesinde kullanılmak üzere özel ödeneğe ve köy sandığına veya belediye bütçesine kayıt edilmesi gerekli olacaktır.

7.2 Mera Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı

4342 Sayılı Kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü Çayır-Mera ve Yem Bitkileri Daire Başkanlığı oluşturularak çalışmalara hızla başlamıştır. Mühendislerin eğitimi, mera ıslah projelerinin hazırlanması ve bu projelerin araştırma enstitüleri ile üniversitelerin danışmanlığında sağlıklı olarak yürütülmesini planlamıştır. 4342 Sayılı Kanuna göre kurulan mera komisyonları ve mera yönetim birliklerinin oluşturularak yaşama geçirilmesi amacıyla yönergeler, talimatlar ve bilgilendirme sirküleri hazırlanarak tüm illere ulaştırılmıştır. Son 10 yılda ve yine yasa kapsamında ortaya çıkan gereksinimler doğrultusunda; hayvan yetiştiricileri, çobanlar, komisyon üyeleri ve mera birliği üyelerinin eğitimi amacıyla, üniversitelerden destek alınarak, özellikle köy ve beldelelerde gece toplantıları, eğitim kursları, mera toplantıları düzenlenmiş ve kanunun ruhuna uygun gelişmelerin sağlanması çabaları ortaya konulmuştur.

Teknik uygulamaların her aşamasında bölge üniversitelerinin de katılımıyla yürütülen ve belki de bu kanuna göre gerçekleştirilecek işlemlerin en son ve önemli halkasını oluşturan “Mera Islah Projeleri” çalışmaları yaygınlaştırılmış, sayısı her geçen gün artan ıslah projeleriyle, ülke ölçeğinde ve tespit, tehdit ve tahsisi tamamlanan meraların korunup geliştirilmesi amacıyla çok yoğun bir çalışma ortamına girilmiştir (Tekeli vd. 2005).

Türkiye'nin geleceği açısından yaşamsal önem taşıyan mera arazilerinin korunup geliştirilmesi için çıkarılan 4342 Sayılı Kanun, daha önce de vurguladığı üzere bu alanda atılmış en önemli ve en büyük adımlardan biri olarak değerlendirilmektedir. Bu yasa ile meraların umuma açık araziler konumundan kurtarılmış, tespit ve tahditleri, daha sonra da köy ve beldelelere tahsisleri yapılarak hukuksal ve yönetsel işlemlerde önemli başarılar sağlanmıştır. Yoğun çabalarla geliştirilen ve uygulamaya konulan çok sayıdaki mera ıslah projeleri ile ülke çapında teknik alan çalışmalarına da girilmiş ve önemli bir yol kat edilmiştir. Ancak, kanunda daha sonra yapılan değişikliklerin, merayı kullanan çiftçilerin, köy ve belde tüzel kişiliklerinin, maden ve turizm sektörünün, kentleşme hareketlerinin mera aleyhine tavır ve eylemleri nedeniyle, öngörülemeyen pek çok sorunun da yasanın uygulanması ile birlikte ortaya çıktığı açıkça gözlenmektedir. Örneğin, asırlardan bu yana bir kurala tabi olmaksızın yararlandıkları meralarda teknik kuralların uygulanması çiftçiler tarafından benimsenmemekte, köy ve

belde tüzel kişiliklerini temsil eden muhtar ve belediye başkanları da benzer davranışlar sergileyebilmektedir. Maden ve turizm sektörünün girişimleriyle gerçekleşen tahsis amacı değişiklikleri yanında köy, belde ve kentlerde imarlı yerleşim alanı temini amacıyla, idari ve mülki amirlerin siyasi destek de alarak sonuçlandırdıkları eylemler nedeniyle yeni mera arazisi kayıpları ortaya çıkmaktadır.

7.3 Mera Arazilerinin Bakım, Islah ve Korunması

Hayvansal üretimde en önemli girdisini oluşturan kaliteli kaba yemin mümkün olan en düşük maliyet ve kolaylıkla temin edildiği kaynaklar, en önemli doğal kaynakları oluşturan çayır ve mera alanlarıdır. Ülke genelinde mera arazilerinin ot veriminin artırılması, arazide otlatılan hayvan sayısı, bakım, ıslak ve yönetim çalışmaları ile yakından ilişkili bulunmaktadır. İlke olarak Bakanlık ve mera yönetim birliklerinde yıllara göre ıslah çalışması yapılan mera arazisinin varlığının oldukça düşük düzeyde kaldığı tespit edilmiştir. 1991-2011 döneminde ıslah çalışması yapılan mera arazisi varlığının 142.199 ha olduğu ve bu alanın toplam mera arazisinin % 1'inin bile altında kaldığı görülmektedir (Çizelge 6.3).

Çizelge 7.1 1992-2011 Döneminde Yapılan Mera Islah Çalışmaları

Yıllar	Miktar (Ha)	Yıllar	Miktar (Ha)
1991 Sonu Kümülatif	64.564	2002	440
1992	-	2003	2.500
1993	880	2004	3.240
1994	2.408	2005	4.259
1995	3.455	2006	5.315
1996	3.834	2007	4.163
1997	3.120	2008	4.642
1998	2.885	2009	5.521
1999	4.096	2010	7.968
2000	4.995	2011	10.114
2001	3.800	-	-
Toplam	-	-	142.199

(Kaynak: Anonim 2012).

Sürdürülebilir ot üretimini ve yararlanmanın sağlanmasının yanında, çayır ve mera alanları, toprağı yerinde tutarak, rüzgâr ve su erozyonunu önlemek sureti ile yaşanabilir ve sürdürülebilir bir çevrede yaşayabilmenin de en önemli unsuru olmaktadır. Buna ilave olarak tarım işletmelerinde bitkisel ve hayvansal üretim birlikte planlanmalıdır. Bu

sektörde herhangi birinin ihmal edilmesi istenilen sonucun alınmasını engellemektedir. Bu nedenle çayır ve mera arazileri ile hayvansal üretim ve bitkisel üretim bütünsellik göstermektedir. Halen yaklaşık 14 milyon büyükbaş hayvan birimine eş değer hayvan varlığının 50 milyon ton olan kaliteli kaba yem ihtiyacının yaklaşık % 25-30'u çayır ve mera alanlarından karşılanmaktadır. Bu yaklaşım ile mevcut mera alanlarından istenilen verimin alınması için mera arazilerinin ıslah edilmesi gerekmektedir.

Mera ıslahının yapılmasının başlıca çıktıları veya faydaları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Ask 1995):

- İyi bir ıslah programı ile mera arazisinin yem üretimini 2-3 kat artırmak mümkündür.
- Hayvanların sevdiği ve beslenme değeri daha yüksek mera bitkilerinin artmasını sağlayan mera ıslahı, yem kalitesini de yükseltir.
- Islah edilen meralarda otlayan hayvanların et ve süt üretimi de artar.
- Meraya kafes çitlerin, hayvan barınaklarının tesisi ve mera yollarının yapılması, hayvanların sevk ve idaresini kolaylaştırır ve az personelle çok iş yapılmasını sağlar.
- Zehirli bitkilerle savaşılarak, hayvan ölümleri azaltılmış olur.
- Mera alanının ot örtüsü ıslah tedbirleri ile iyileştirildiği takdirde erozyon da önlenmiş olur.

4342 Sayılı Kanuna göre mera, yaylak ve kışlakların bakım ve korunmasında asıl sorumluluğu tahsisin yapıldığı köy veya belediyelerin, muhtar veya belediye başkanlarına vermiştir. Muhtarlar ve belediye başkanları, mera, yaylak ve kışlakların ve sınır işaretlerinin korunmasından, tahsis amacına uygun olarak en iyi şekilde kullanılmasının sağlanmasından, ayrıca geliştirme projelerinde öngörülen hususların yerine getirilmesinden kamu görevlilerine yardımcı olmakla görevli ve sorumludurlar. Bu amaçla ilgili köy veya belediyelerde Mera Yönetim Birlikleri kurulur. Muhtarlar ve belediye başkanları, meraya tecavüz olduğunda (yasaklanmış yerlerde hayvanların

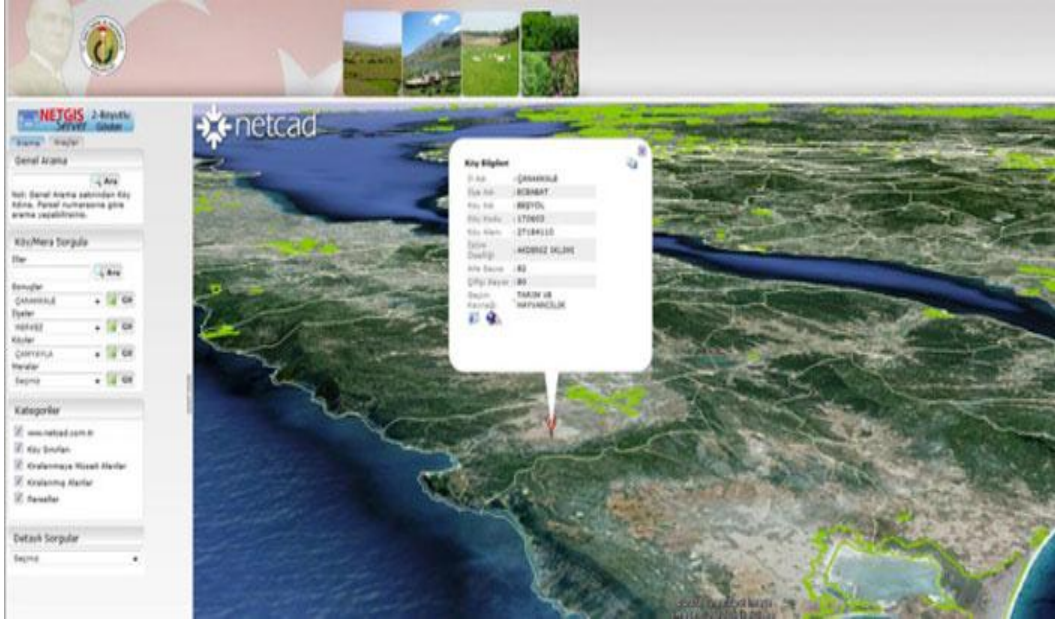
otlatılması, mera, yaylak ve kışlak arazisinin sürmek suretiyle tahrip edilmesi ve izinsiz inşaat yapılması gibi), durumu Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı taşra teşkilatına bildirmekle mükellefler. Bunlar hakkında valiliklerce gerekli kanuni işlemler yapılır. Orman içi ve orman kenarında bulunan mera, yaylak ve kışlakların korunma, bakım ve ıslahı Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nca yerine getirilir.

Mera, yaylak ve kışlakların bakım, ıslah, koruma ve uygun kullanımını sağlamak konularında gerekli araştırmaların yapılması, planlama ve ıslah projelerine katkı sağlanması, otlatma zamanı kullanma sistemi, koruma ve kontrol tedbirlerinin tespit edilmesi için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nca uygun görülen yerlerde, mevcut zirai araştırma enstitüleri ve üniversiteler bünyesinde mera araştırma bölümleri kurulması veya mevcut araştırma bölümlerinin bu amaca hizmet edecek şekilde yeniden düzenlenmesi, kanunun öngördüğü yeniliklerdendir. Buna ilave olarak 4342 Sayılı Kanuna göre mera, yaylak ve kışlakların ıslahı, bakımı ve geliştirilmesi ile buna ilişkin eğitim, proje ve diğer giderlerin finansmanında kullanılmak amacıyla Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı yönetiminde bir mera fonu kurulmasını öngörmüştür.

8. MERA ARAZİLERİNE İLİŞKİN VERİTABANI VE İMAR UYGULAMASI

8.1 MERBİS (Mera Bilgi Sistemi) Projesi

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın yerli bir yazılım firmasıyla hayata geçirdiği MERBİS Projesi ile ülkenin 81 ilindeki mera ve çayırılık alanların çevrimiçi takibi mümkün hale getirilmiştir. Proje kapsamında yaklaşık 3 milyon hektar alan kayıt altına alınmıştır. Ülkenin toplam mera arazisi varlığı en küçük yerleşim yerinde bile görüntülenmesi, istatistiksel anlamda veri sahibi olunması ve sanal ortamda tüm Türkiye ile paylaşılması amacını kapsayan proje ilgili internet sitesinde halen aktif durumdadır.

Şekil 8.1 Merbis web sitesinden bir kesit (Kaynak: Anonim 2013)

Önceden genel anlamda bir kanıya varmak ya da ilgili bir çalışmada kullanılmak üzere gerekli olan veriler dijital ortamda illerden gelmekte iken şimdi söz konusu çalışmada gerekli bilgiler çevrimiçi olarak anında paylaşılabilir. Şu an kullanılmakta olan sistemde mera, köy bilgileri, hayvan varlığı var iken son olarak bu sayılanlara ek; kiralama bilgileri, tahsis amacı değişikliği, işgal-ıslah bilgileri, göçerlere ait bilgiler ile tahsis kullanım hakkı da sorgulama kapsamındadır (Şekil 8.1). Buna ilave olarak Türk-Vet (Türkiye Veteriner Bilgi Sistemi) ile bütünleşmiş çalışması sonucunda hayvan sayısı değişikliğinde sistem bu konuda güncelleme yapacaktır. Yine TAKBİS (Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemi) ile tapudaki herhangi bir değişiklik sistemi de kullanıcıyı bilgi

sahibi yapacaktır. Asıl olan uygulamalardan biri de uydu fotoğrafları ile izinsiz kullanımlar ve kaçak yapılar anında tespit edilebilecektir. Ayrıca çok büyük emek gerektiren ıslah çalışmaları sonrasında değerlendirme amacı ile ilk ve son durum rahatça gözlenebilecektir.

8.2 Mera Arazilerinde İmar Uygulamalarının Değerlendirilmesi

8.2.1 4342 Sayılı Mera Kanunundan önceki durum

Mera, yaylak ve kışlakların imar planları içinde zikredilmesi halinde neler yapıp yapılmayacağı konusu, 4342 sayılı Kanunun çıkmasından önce birçok sıkıntılara yol açmıştır. Özellikle tartışmalara esas teşkil eden 3194 sayılı İmar Kanununun 11. maddesinin son fıkrası ve 4342 sayılı Kanunun 35. maddesi oldukça uzun zaman boyunca devam eden davalara konu olmuştur.

3194 sayılı İmar Kanunu “imar planı içindeki meraların imar planının onayı ile hukukî niteliklerini kaybedeceği, onaylanmış imar plânı kararı ile getirilen kullanma amacına konu ve tabi olacağı” hükmü uygulayıcılar tarafından farklı yorumlara yol açmakta ve uygulamalara esas teşkil etmiştir. Bu hükmün uygulanışına yön vermek maksadıyla TKGM’nün 07.11.1995/1477 sayılı genelgesinde o zamanki Belediye Kanununa atıfta bulunarak imar planı içerisinde kalan mera, yaylak ve kışlaklardan imar planı ile konut, sanayi, ticaret gibi özel mülkiyete konu olabilecek amaca ayrılanların planı yapan kuruluşun (Belediye-İl Özel İdare) adına tescil edilebileceği söylenmiştir. Bu uygulamaların neticesi olarak çoğu yerde tapu iptal-tescil davaları açılmıştır.

Danıştay tarafından 1988/326 numaralı kararda “İmar planı sınırları içindeki meraların, planın onayı ile birlikte hukukî bakımdan meralık niteliğini yitireceği, bu yerlerden genel hizmetlere ayrılanların belediye veya özel idareye bedelsiz terkininin gerekeceği, genel hizmetler dışında özel mülkiyete konu olabilecek bir amaca ayrılan yerlerin onaylanmış imar planıyla getirilen kullanma amacına konu ve tabi olacakları, ancak bu durumun meralardan elde edilen yerlerin belediyeler adına tescilini gerektirmeyeceği” belirtilmiştir. Danıştay’ın bu kararına istinaden TKGM söz konusu genelgesini bu karar paralel olarak değiştirmiştir.

Ancak Danıştay'ın vermiş olduğu karar doğrultusunda değiştirilen TKGM genelgesi, değişmeden önce söz konusu malların belediyeler adına tescil edilebilir şekilde yorumlanması yüzünden birçok karışıklığa önyak olmuştur. Hazine tarafından açılan davalar neticesinde birçok mera alanı tekrar hazineye geçmesine rağmen, dava açılmayan veya mahkeme kararına uyulmayan durumlar yüzünden halen birçok mera nitelikli taşınmaz bulunmaktadır. 1998 yılında çıkan Mera Kanununun 35.maddesi ile 3194 sayılı İmar kanununun karışıklığa neden olan 11. maddesinin son fıkrası değiştirilmiş ve meralar ile ilgili tüm konular mera kanunu içinde yer bulmuştur.

4342 sayılı Kanuna göre meraların imar planı içerisinde olması durumunda 14. madde devreye girer ve “köy yerleşim yeri ile uygulama imar plânı veya uygulama plânlarına ilave imar plânlarının hazırlanması amacıyla meraların tahsis amacı değiştirilebilecektir” diye açıklamada bulunmaktadır. Söz konusu imar planları için hazine adına tescil edilebilecek meralar evvela ilgili belediye başkanının talebi, il mera komisyonunun ve defterdarlığın uygun görüşü doğrultusunda ilgili ilin mülki amiri olan Vali tarafından onaylanır.

Burada karşılaşılan sorunlardan biri de; ilgili imar planları yapılırken mi meraların hazine adına tescil edilmesi gerekir, yoksa imar planları kesinleştikten sonra mı hazineye tescili gerekir? Bu sorunun cevabını TKGM'nün 1998/6 sayılı genelgesinde bulmak mümkündür. Şöyle ki; “Bu durumda, valilik veya belediyelerin meraları resen imar planı kapsamına alma yetkileri kaldırılmış ve meraların imar planı kapsamına alınmadan önce Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nca tahsis amacının değiştirilerek Hazine adına tescillerinin yapılması öngörülmüştür.

Açıklanan nedenlerle; Hazine adına idari yoldan yapılacak olan tesciller hakkındaki 14/Ekim/1996 gün ve 1996/6 (1534) sayılı genelgenin kesinleşmiş imar planı kapsamında bulunan yerlerle ilgili “d” maddesi, mera, yaylak ve kışlaklar yönüyle uygulanmayacak ve bu gibi yerlerin imar planı kapsamına alınmadan önce tahsis amacının değiştirilerek Hazine adına tescilinin yapılmış olması şartı aranacaktır.” ibaresi ile 4342 Sayılı Kanunun 14. maddesine atıfta bulunarak hazırlık aşamasında mera arazilerinin hazine adına tescil edilmesi gerektiği anlaşılmaktadır.

Bu durumda valilik ve belediyeler bu gibi bölgelerde kendi başlarına imar planı hazırlatamayacak ancak ve ancak meraların tahsis amacını değiştirip hazine adına yazıldıktan sonra plan kapsamına alabilecektir. Aksini düşündüğümüz zaman tamamen sonlandırılmış bir planın mahkemeye gitmesi ve iptal sonucunun doğması geri dönüşü zor olan kararları da beraberinde getirecektir. Nazım imar planlarında ve uygulama imar planları harici yapılan tüm planlar için bu tahsis amacı değiştirme ve hazine adına tescil söz konusu değildir. 14. maddede bahsi geçen plan uygulama imar planıdır.

8.2.2 Kamu ortak kullanımındaki terke konu meraların durumu

4342 Sayılı Kanuna göre mera vasıflı bir taşınmaz plan içerisinde kalması durumunda ve bu planda ticaret, konut, sanayi vb. yerler için tapuya Hazine adına tescil edilmesi gerekirken, planda meydan, park, yol, yeşil saha, otopark gibi belediyelere terk edilecek yerlerin ne şekilde tapuda tescil ettirileceği sorun olmuştur. Bu soruna istinaden TKGM 1993/3 sayılı genelgesinde “Kesinleşen imar parselasyon planlarının tescilleri sırasında, imar planında meydan, yol, park, yeşil saha, otopark, toplu taşıma istasyonu ve terminal gibi umumi hizmetlere ayrılan ve tescile tabi olmayan yerlere isabet eden mera, yaylak, kışlak ve harman yeri gibi tescil harici yerler ile devletin hüküm ve tasarrufu altında olup da tespit harici bırakılan alanların, öncelikle imar planındaki kullanım amacı kapsamında tasarrufa konu edilmeden Maliye adına tescil edilmesi, daha sonra sicilden terkin edilmesi ve terkin nedeniyle kapatılan kaydın kütük sayfasının beyanlar hanesinde “Bu taşınmaz malın, onaylı imar planında... (imar planında ayrıldığı amaç yazılacaktır)...ayrılması nedeniyle, 3194 sayılı İmar Kanununun 11. maddesi uyarınca kamunun ortak kullanımına açık olmak üzere...(belediyesine/İl Tüzel Kişiliğine)... Bedelsiz terki yapıldığından...(Belediyece/İl Tüzel Kişiliğince)... Satılamaz ve başka bir maksat için kullanılamaz. İlerde, imar planı değiştirilerek kullanım şekli özel mülkiyete konu olabilecek hale getirildiği takdirde, tekrar aynı şartlarla Hazine adına tescil edilir” şeklinde belirtme yapılması gerekmektedir.” denilmekte olup buna göre belediyelere terki gereken 3194/11’de sayılan yerler önce Hazine adına tescil edilip daha sonra belediyelere bedelsiz terkin edilecektir. Daha önce Hazine adına tescili sebebi ise amacı dışında kullanılan taşınmaz için tekrar ilk yerine döner ibaresi maksadıyla tekrar Hazine malı konumuna geçmesi gerektiği içindir. Bu düzenleme ile de hangi yerin kimin adına tapuda tescil edileceği de açıklık kazanmıştır.

8.2.3 4342 Sayılı Mera Kanunu Geçici 3. maddesinin değerlendirilmesi

Hatalı yorumlamaya neden olan TKGM'nin 1477 Sayılı Genelgesi ve 3194 sayılı İmar Kanununun 11. maddesi ile imar planında yer alan meraların belediye adına tescil edilmesi birçok geri dönülmez hatalara yol açmıştır. Ayrıca 4342 sayılı Mera Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra dahi birçok mera vasıflı taşınmaz belediyeler adına tescil edilmiştir. Bu sayılan hükümlere istinaden yapılan tesciller sonunda belediyeler plan dahilinde mera arazilerini şahıslar üzerine geçirme gibi eylemlerde bulunmuştur. Öyle ki üst üste yapılan imar planları ile bu taşınmazlar defalarca el değiştirilerek tescile konu olmuştur. Hazine tarafından daha sonra kanun koyucularca yapılan değişikliklere istinaden dava açılmıştır. Bu davaların hazine lehine sonuçlanması üzerine bahse konu birkaç defa el değiştiren yerlerin geri dönmesi uygulamada imkânsız durumlara girilmesine yol açmıştır.

İşte bu imkânsızlıkların önüne geçmek maksadıyla 4342 sayılı Mera Kanununa aşağıdaki geçici 3. madde eklenmiştir.

“Belediye ve mücavir alan sınırları içinde kalan ve 01.01.2003 tarihinden önce kesinleşen imar plânları içerisinde yerleşim yeri olarak işgal edilerek mera olarak kullanımı teknik olarak mümkün olmayan yerlerin tahsis amacı değiştirilerek Hazine adına tescilleri yapılır. Ancak ilgili belediye veya kamu kurum ve kuruluşları adına tescil edilmiş olanların dava konusu olup olmadığına bakılmaksızın ücretsiz olarak tescilleri aynen ipka edilir. Hazine adına tescil edilmesi gerekirken gerçek veya tüzel kişilere tescil edilmiş taşınmazlara ilişkin açılan davalardan, emlak ve rayiç bedellerinin toplamının yarısı üzerinden taşınmazların halen maliki olan kişilerce Hazineye bedelinin ödenmesi kaydıyla vazgeçilir. Evvelce açılan davalarda Hazine lehine kesinleşen kararlara konu taşınmazların tapuları aynı esaslara göre önceki maliklerine veya kanuni mirasçılara devredilir” denilerek halk arasında “İmar affı” olarak ta bilinen yasal düzenleme yürürlüğe girerek mahkeme kararı ile geri dönmesi gereken taşınmazların vergi adı altında belli bir ödeme karşılığında kendilerinde kalmasını sağlamıştır.

Yine Mera Kanununa ek olarak gösterilen geçici 3. madde 5334 Sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Düzenlemeye esas olarak özel ve tüzel kişilerin ayrı ayrı

yorumlanması gerektiği, belediyelerinde şahıslar gibi belirli bir ücret ödeyip ödemeyeceği ve hazinece açılan davaların süreci hakkında kısmi düzenlemeye gidilmiştir.

Geçici 3. maddenin son şekli aşağıdaki gibidir:

“Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde kalan ve 01.01.2003 tarihinden önce kesinleşen imar plânları içerisinde yerleşim yeri olarak işgal edilerek mera olarak kullanımı teknik açıdan mümkün olmayan yerlerin ot bedeli alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek Hazine adına tescilleri yapılır. Ancak, bu nitelikteki taşınmazlardan ilgili belediye veya kamu kurum ve kuruluşları adına tescil edilmiş olanların tescilleri bedel talep edilmeksizin aynen devam eder. Bunlar hakkında Hazinece dava açılmaz, açılmış davalardan vazgeçilir. Hazinece bu nitelikteki taşınmazlar hakkında ilgili belediye veya kamu kurum ve kuruluşları aleyhine açılan davalar sonucunda Hazine adına tesciline veya mera olarak sınırlandırılmasına ve özel siciline yazılmasına karar verilen, kesinleşen ve henüz tapuda işlemleri yapılmamış olan taşınmazlar hakkında da aynı hüküm uygulanır.

Birinci fıkrada nitelikleri belirtilen taşınmazlardan Hazine adına tescil edilmesi gerekirken doğrudan gerçek ya da özel hukuk tüzel kişileri adına tescil edilmiş taşınmazlara ilişkin Hazinece açılan davalardan, taşınmazların emlak ve rayiç bedellerinin toplamının yarısı üzerinden hesaplanacak bedelin ilgililerce Hazineye ödenmesi kaydıyla vazgeçilir. Bu hüküm, henüz dava açılmamış taşınmazlar hakkında da uygulanır. Evvelce açılan davalarda Hazine adına tesciline veya mera olarak sınırlandırılmasına ve özel siciline yazılmasına karar verilen ve kesinleşen kararlara konu olan bu nitelikteki taşınmazların tapuları da talep etmeleri halinde aynı esaslara göre önceki kayıt maliklerine veya kanuni mirasçılarına devredilir.”

Türkiye mera arazileri için hayati öneme sahip olan 4342 sayılı Kanunun ana düzenlemelerinden biri olan geçici 3. madde, 299 sayılı Milli Emlak Genel Tebliği ile ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Ancak maddenin muhtevası büyük ölçüde hatalı yorumlama ve değerlendirmelere konu olmaktadır.

9. MERA ARAZİLERİNİN KORUNMASI VE KULLANILMASI İLE İLGİLİ SORUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

9.1 Mera Arazilerine İlişkin Sorunların Genel Çerçevesi

Mevcut mera arazileri, Türklerin Anadolu'ya ayak basmasından itibaren hayvanlarına otlak arazisi teşkil etmektedir. 1940'lı yıllarda yaklaşık 45 milyon hektarlık alana sahip olan mera arazileri, halen 14 milyon hektara kadar gerilmemiştir. Artan nüfus ise zaten azalan ve bozulan meralar için bir tehdit niteliğinde bulunmaktadır. Çeşitli savaşlar ve ekonomik olumsuzluklar nedeniyle diğer dünya ülkeleri de dönem dönem otlak alanı konusunda sıkıntı yaşamışlardır. Bu sıkıntıyla baş etmek amacıyla yeni tarım alanları açmak zorunda kalan söz konusu ülkeler tarım alanlarını meraları sürerek kazanır duruma gelmişlerdir.

Hayvan otlatmak için gerekli olan otun temini için farklı yerlere yem bitkileri ektirmeyi politika olarak belirlemişleridir. Ancak ülkede baş gösteren benzer sorunlarda ise bir politika üretilmemiş, aynı metot takip edilmemiştir. Bu noktada meralar yine başlıca kaynak olarak benimsenip yeni yerleşim ve tarım alanları olarak tercih edilmiştir. Özellikle tarım alanında yaşanan traktörün yayılması gibi teknolojik gelişmeler meraların sürümünü kolaylaştırıp mera niteliğinin kaybolmasına neden olmuştur. Ayrıca tarım toprağı olarak kullanılan bu meralar zamanla yanlış tarım ve bilinçsiz üretim nedeniyle maalesef erozyona kurban gitmiştir. Anılan yıllarda da var olan kanuni düzenlemelerin yetersiz olması nedeniyle 4342 sayılı Kanuna kadar bu talan devam etmiştir.

4342 Sayılı Kanuna göre meraların korunması, kullanılması, tespiti, tahdidi ve vashının değıştirilmesi, illerde kurulan Mera Komisyonları tarafından yerine getirilmektedir. Ayrıca komisyonlarla beraber teknik ekiplerde asıl uygulayıcı konumundadırlar. Ancak sayılan ekiplerde görevli kimselerin mera konularında yeterli bilgi ve birikime sahip olmamaları dolayısıyla sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Uygulamada yaşanan aksaklıklar nedeniyle meralarda yapılan çalışmalar çoğı zaman çalışan personelin tayini ve terfi gibi yer değışikliği nedeniyle kesintiye uğramaktadır. Yeni gelen personelin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmaması yanlış uygulamalara neden olmaktadır.

Mera arazileri için yapılacak çalışmalarda gerekli olan bilgi ve belgeleri diğer kurumlardan temin etmek özellikle harita konusunda (Coğrafi Bilgi Sistemi) sıkıntı yaratabilmektedir. Ancak son yıllarda çalışması devam eden MERBİS projesi komisyon ve teknik ekiplere çok yarar sağlayacak niteliktedir. Ancak bazı durumlarda tespit çalışmalarının özel sektöre verilmiş olması yanlış veri toplanmasına yol açmaktadır. Bu çalışmalarda uzman bir ziraatçının olmaması bu tür yanlışlıkları devam ettirmektedir.

Son yıllarda çok başarılı olarak devam eden mera ıslah çalışmaları yerel halkın bu konuda pek te destek vermemesi yüzünden sekteye uğramaktadır. Gerekli yardımı göremeyen özellikle teknik ekipler için yavaşlamasına engel olamamaktadır. Ayrıca çeşitli siyasi propagandalar neticesinde yerel halk *“toprağımızı elimizden alacaklar”* gibi yersiz kaygılarıyla çalışmalara yer yer engel olmaktadır. Mali açıdan bu ıslah çalışmaları için gerekli olan ödeneklerinde zamanında salıverilmemesi de bu sıkıntıları devam ettirecek niteliktedir.

Teknik ekiplerce karşılaşılan sorunlardan biri de mera komisyonunca verilen tahsis kararında söz edilen hayvan sayısının yerel halkı tatmin eder nitelikte olmamasıdır. Kendilerine takdir edilen hayvan sayısına riayet göstermeyen çiftçi aileleri uygulayıcılara zorluk çıkarmakta ve bu tahsis kararına uymayanlar hakkında gerekli işlemler yapılamamaktadır.

Kanunda bahsedilen hayvan başına ceza olarak verilen otlatma bedeli taraflardan bir türlü tahsil edilememekte ve gereksiz işgaller bir türlü sonuca ulaştırılamamaktadır. Başlıca sorunlar sayıldığında mera, yaylak ve kışlak arazilerle ilgili olarak yapılması gereken çalışmaların sonuca ulaşamamasında hiç kuşkusuz ilgili bölgelerde yaşanan terör sorununun da belirleyici etkisi olmuştur.

9.2 Mera Hukukunda Yapılan Son Değişikliklerin Değerlendirilmesi

Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe giren 648 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile aşağıdaki konularda düzenleme yapılmıştır:

- Bir ildeki toplam mera, yaylak ve kışlakların Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından 29 yıllığına isteyenlere tahsis edilecek kısmı % 05 olacaktır.
- “Bu taşınmazlardan kamu hizmetleri için gerekli olanların dışındakiler... Talep sahiplerine bedeli karşılığında 29 yıla kadar tahsis edilebilir. Bu yerlerde... İnşa edilecek yapıların kat adedi bodrum hariç olmak üzere ikiyi, yapı inşaat alanı 200 metrekareyi geçemez. Bu fıkranın uygulanmasına, bu fıkra kapsamında tahsis edilecek mera, yaylak ve kışlakların il genelindeki toplam mera, yaylak ve kışlakların binde beşini geçmemek üzere oranının belirlenmesine, bu yerlerin kiralanmak ve irtifak hakkı tesis edilmek suretiyle tahsisine, tahsis sürelerine, tahsis bedellerine, kullanım şekline... İlişkin esas ve usuller, bakanlıkça hazırlanan yönetmelikle belirlenir”.
- “Mera, yaylak ve kışlakların 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu uyarınca ilan edilen turizm merkezleri ile kültür ve turizm gelişim bölgeleri kapsamında kalan kısımları, ot bedelleri alınmaksızın tahsis amacı değiştirilerek tapuda Hazine adına tescil edilir ve bu yerler, 2634 Sayılı Kanun çerçevesinde kullanılmak ve değerlendirilmek üzere Kültür ve Turizm Bakanlığı’na tahsis edilir.”

Mera arazilerinde mevcut olan yapılar korunmuş olup, binde 5’ine kadar yapılaşmaya müsaade edilmiştir. Diğer bir ifade ile bir nevi imar affına gidilmiştir. Ancak Anayasa Mahkemesi Aralık 2010’da, 648 sayılı KHK ile İmar Kanunu’na eklenen, mera, yaylak ve kışlakların uygun görülen kısımlarının, tapuda hazine adına tescillerinin yapılmasını ve kamu hizmetleri için gerekli olanlar dışındakilerin, vaziyet planına veya onaylı imar planına uygun olarak talep sahiplerine bedeli karşılığında 29 yıla kadar tahsis edilmesini düzenleyen maddeyi iptal etmiştir. Ayrıca aynı maddede zikredilen ot bedelinin alınmaması da iptal edilmiştir.

Mart 2013 tarihinde 4342 Sayılı Kanunda yapılan değişiklik tam metniyle aşağıdaki olup; 25.02.1998 tarihli ve 4342 sayılı Kanunun 4. maddesinin 4. fıkrası şu şekilde değiştirilmiştir:

“Amaç dışı kullanılmak suretiyle vasıfları bozulan mera, yaylak ve kışlakları tekrar eski konumuna getirmek amacı ile yapılan veya yapılacak olan masraflar sebebiyet verenlerden tahsil edilir. Yapılan masraflar karşılığı tahsil edilen tutarlar genel

bütçeye, yapılacak olan masraflar karşılığı tahsil edilen tutarlar ise il müdürlüklerince hazırlanan ıslah projelerine uygun olarak o yerin ıslah çalışmalarında kullanılmak üzere köy sandığında veya belediye bütçesinde açılacak hesaba gelir kaydedilir.”

Yine 4342 Sayılı Kanununun 12. maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“Kiralanacak alanda hayvancılık için gerekli bakım ve barınma ihtiyaçlarını karşılayacak zorunlu hayvancılık tesisleri kurulabilir. Bu tesislerin taban alanı, kiralanacak alanın yüzölçümünün yüzde birini geçemez. Bu oranı bir katına kadar artırmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir. Bu tesislerin yapılması ve kullanılması ile ilgili usul ve esaslar Bakanlıkça çıkarılan yönetmelikle belirlenir”.

9.3 Mera Davalarının Genel Değerlendirilmesi

Mera, yaylak ve kışlak arazilerinden yararlanma hakkına sahip köy ve kasaba halkının bu hakkı kısıtlandığı ve veya elinden alınmaya çalışıldığı zaman ilgililer dava açarak bu aksaklıkların giderilmesini isteyebilirler. Mera, yaylak ve kışlaklardan yararlanma hakkı dava neticesi ile korunmaya alınmıştır. Uygulamada mera davaları genellikle müdahalenin meni davası olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan mera arazisine müdahale neticesinde herhangi bir zarar ortaya çıkmışsa bu zararın karşılanması amacıyla da tazminat davası açılabilir. Nitekim Yargıtay kararları da tazminat ödenmesi hükmündedir.

9.3.1 Mera davalarında görev yetki ve usul sorunları

Mera uyuşmazlıklarında bu konu çok önemli bir yer tutmaktadır. 4342 sayılı Mera Kanunu meraların tahsisi, bunlara ilişkin kararların tebliğ ve ilan, itiraz edilmesi ve kesinleşmesi ile çıkacak uyuşmazlıkların çözülmesi konusunda bir takım düzenlemeler getirmiş ve bu arada ayrıca Mera Komisyonlarını vermiş olduğu kararlara da karşı açılacak dava mercilerinden bahsedilmiştir. Ancak bu tür anlaşmazlıklar davanın konusuna göre bakılacak merciler açısından bir takım karışıklıklara yol açmaktadır.

Öncelikle bu tür davalara adli ve idari yönden hangisinin bakacağı üzerinde durulmalıdır. İdarenin bir işlemine karşı yapılacak başvurularla, özellikle tahsise

yönelik çekişmelere idari yargı bakacaktır. Başka bir deyimle kamu orta malı olan meranın mülkiyet, kullanma ve yararlanma hakkına ilişkin olmayan, sınır belirlenmesinin ve tahsis işleminin yasa, tüzük ve yönetmeliklere aykırı bulunduğu davalarda idari yargı görevlidir. Mera arazilerinde mülkiyet ve yararlanma hakkına ilişkin çekişmelere ise adli yargı organlarında bakılır. Görev, çekişmeli yerin değerine göre belirlenir ve buna göre davaya Sulh veya Asliye Mahkemelerince bakılır.

9.3.2 Yetki sorunu

Mera bu noktada hangi sınır içinde ise davaya o yerin mahkemesinde bakılır. Bu kamu düzenini ilgilendirdiğinden kesin bir yetki olarak ortaya çıkmaktadır. Çekişmeli meranın bir kısmı bir ilçenin, diğer bir kısmı da bir başka ilçenin sınırlarında kalması durumunda, bir görüşe göre büyük bir kısmının kaldığı ilçenin mahkemesi yetkili olarak kabul edilecektir. Yetki uyuşmazlıklarının, köy sınır kâğıtlarının bilirkişiler aracılığı ile yerine uygulanması yoluyla aşılması gerekir.

9.3.3 Mera davalarında taraflar

Özellikle 1998 öncesi dönemde davacılar ile sonrası uygulamalarda farklılık gözlenmektedir. Mera, yaylak ve kışlak uyuşmazlıklarında kimlerin dava açabileceği hakkında 1858 tarihli Arazi Kanununda bir hüküm bulunmamaktadır. Mecelle’de bu konuda bazı kısımlar vardır. Örneğin umumi yol gibi menfaati umuma ait olan yerlerin davasında, ammeden herhangi bir kimse davacı olabilir ve böylece bir dava üzerine hakim hüküm verebilir.

Uygulamalar ışığında mera davalarında kimin taraf olabileceğine ilişkin aşağıdaki değerlendirmelerin yapılması yerinde olacaktır:

- Hazine: Meraların devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerden olması durumunda mera ile ilgili olarak hazine dava açabilir. Meranın kanundaki deyimle kullanılmasının köy ve belediyeye bırakılmış olması Hazinesinin dava açmasına engel olmaz.

- Köy Tüzel Kişiliği: Köy Kanununa göre köyü temsil yetkisi köy muhtarına ait olduğu için muhtar köy merası için gereken davayı açabilir. Muhtarın mera ile çıkarı bulunması durumunda ise köy derneğinin seçeceği birisi bu davayı açmaya yetkilidir.
- Belediye: Sınırları içinde kalan meralar için, yararlanan tüzel kişi olarak belediyenin dava açma hakkı vardır. Belediyeyi temsil yetkisi başkan veya atayacağı bir temsilci tarafından kullanılır.

Somut olayda köy veya belediye tüzel kişileri, meraya haksız olarak faydalanmak, üzerine tesisler yaptırmak veya mülkiyet hakkı veya da zilyetlik iddia etmek suretiyle tecavüz eden kişilere karşı dava açarlar. Davalı kişi, durumu göre bir veya bir kaç kişi de olabilir. Uyuşmazlık bir köy veya kasaba ile kendi ahalisinden bir veya birkaç kişi arasında ortaya çıkabilir. Yine uyuşmazlık bir köy veya tüzel kişiliği ile komşu köy veya tüzel kişiliği arasında da olabilir. Ayrıca bazen de iki köy veya kasaba arasında da uyuşmazlık vuku bulmaktadır.

9.3.4 Açılacak davalar ve deliller

Zilyetliğin korunması istemli davalar, el atmanın önlenmesi davaları, tapu iptali davaları, yıkma ve sökme davaları, ecrimisil ve tazminat davaları olarak kendisini göstermektedir. Cumhuriyet öncesi tahsis belgeleri de dahil olmak üzere tahsis belgeleri, köy sınır kâğıtları, şahit beyanları, bilirkişi beyanları, keşif ve uygulama sonuçları ve tapu kayıtları mera, yaylak ve kışlaklarda söz konusu davalarda delil olarak kabul edilen belgeler, beyanlar arasındadır.

9.4 Mera Arazileri İle İlgili Örnek Yargı Kararlarının Değerlendirilmesi

Mera, yaylak ve kışlak arazileri, ülkenin bitkisel üretim ve hayvansal üretim yönünden en önemli konularından birini oluşturur. Bunun doğal sonucu olarak ta bunlara ilişkin çekişmelere çok sık rastlanır. Hatta uygulamada çetin davaların bu konuda açılan davalar denilebilir. Özellikle 28 Şubat 1998 tarihinde yürürlüğe giren 4342 Sayılı Kanun konuyu bütün yönleri ile düzenleyen hükümler getirmiştir. Ancak yasanın uygulanması konu itibarıyla çok sıkıntılı olması dolayısıyla uzunca bir süre daha mera, yaylak ve kışlak arazilerindeki uyuşmazlıklar, Yargıtay'ın ilkeleri çerçevesinde

çözümlemeye devam edecektir. İçtihat hukuku ve dayanağı mera, yaylak ve kışlakların hukuksal esaslarının bilinmesi bu açıdan gerekliliğini hala korumakta ve epeyce bir süre de koruyacaktır.

Mera arazilerine ilişkin seçilmiş davaların sonuçları değerlendirilerek uygulamada mera arazilerine ilişkin temel sorun alanları ortaya konulmaktadır. Seçilmiş davaların temel konuları aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

- Meraların mülkiyete hazineye yararlanma hakkı köye aittir (Yargıtay 14. H.D. E: 1991/8057).
- Kamu malı çayırılık üzerinde sürdürülen zilyetlik hukukça bir değer taşımaz (Yargıtay 7. H.D. E: 1997/6310).
- Davalının imzasını taşıyan hazineye ait tapu kaydının oluşumuna ilişkin tutanağında, dava konusu yerin mera olduğu açıklandığına göre öncesinin de mera olduğunun kabulü şüphesizdir (Yargıtay 7.H.D. E: 1991/3681).
- Tapu kaydı sınırlarında; taşlık, kayalık ve mera niteliğinde genişletilebilir taşınmazlar bulunduğu takdirde, dava konusu taşınmaza ilişkin tapu kaydı miktarı ile geçerlidir. Meralar üzerinde sürdürülen zilyetlik hukukça değer taşımaz (Yargıtay 7. H.D. E: 1991/3692).
- Dört yanı kesinleşmiş mera parseli ile çevrili olduğu takdirde bunlar arasında kalan dava konusu taşınmazın da mera olduğu kabul edilmesi gerekir (Yargıtay 7. H.D. E: 1990/14903).
- Meraların niteliği ancak yetkili makam ve komisyonlarca değiştirilebilir (Yargıtay 7. H.D. E: 1988/10137).
- Nizalı yerin geleneksel biçimde kullanılan mera olup olmadığının duraksamaya yer bırakmayacak şekilde saptanır (Yargıtay 7. H.D. E: 1992/4188).
- Meraların mülkiyeti hazineye kullanma hakkı da bir ya da birkaç köye ait olduğu için yaygınlaştırmak suretiyle husumetin hazine yanında köye de yöneltilmesi gerekir (Yargıtay 7. H.D. E: 1983/18605).
- Köyün özel merasından söz edebilmek için meranın köy adına tapuda kayıtlı olması gerekir. Bunun dışında köy halkının yararlandığı meranın kazandırıcı zamanaşımı hükümleri ile köy adına tescili olanaksızdır (Yargıtay 7. H.D. E: 1976/62699).

- Çekişmeli taşınmazın öncesinin mera olduğu resmi belge niteliğindeki vergi kaydından sabit olduğu varsayılarak bilirkişi ve tanık beyanlarına itibar edilmez. Bu durumda çekişmeli taşınmazın mera olduğu kabul edilmesi gerekir (Yargıtay 7. H.D. E: 1996/7702).
- Davacı davasını açıklaması gerektiğinden yerel bilirkişilerin anlatımları yeterli değildir. Tanıkları taşınmazın başında dinleterek, zilyetlik kazanıp kazanılmayacağı, mera olup olmadığı; değilse kimden kime ne şekilde kaldığı, ne şekilde tasarruf edildiği, taşınmazı çevreleyen parsellerin getirtip birlikte inceleneceği, bu yerlerde mera olup olmadığı hususu ilgili yerlerden araştırılıp yerinde uygulanarak sonuca göre hüküm verilmesi gerekir (Yargıtay 7. H.D. E: 1996/48629).
- Mera ile arasında ayırıcı bir unsur bulunmayan ve dört tarafı mera ile çevrili tarım arazisi düşünülemez. Söz konusu yerin meradan açıldığı kesindir (Yargıtay 7. H.D. E: 1995/3428).
- Öncesi mera olan bir yerin imar planı kapsamında kalması ve konut yeri olarak belirlenmesi durumunda mülkiyeti 775 sayılı yasaya göre belediyeye geçemez. Belediyece bu nitelikteki yerlerin satışına da değer verilemez. Bu itibarla taşınmazın öncesinin mera olup olmadığı yöntemine uygun şekilde araştırmak, bu nitelikteki tüm taşınmazları dıştan çevreleyen parsel tutanak ve dayanakları getirtilerek tespite gidilir (Yargıtay 7. H.D. E: 1995/5766).
- Yasal şartlara uygun olarak Hazine adına tapusu oluşturulan taşınmaz, mera niteliğini kaybetmiş sayılır (Yargıtay 7. H.D. E: 1993/1268).
- 3402 sayılı Kadastro Kanununun 16/B maddesi gereğince, kamu orta malı olan meranın sınırlandırılmasına karar verilmesi gerekirken mera olarak hazine adına tapuya kayıt ve tesciline karar verilemez (Yargıtay 7. H.D. E: 1991/3767).
- Her iki köy evvelce bir köy iken ayrılmışlarsa, kadim meradan yararlanma eskiden beri ne şekilde ise öylece devam eder (Yargıtay 14. H.D. E: 1992/8443).
- Mera olduğu tartışmasız olan taşınmaz için hakeme gitmeye gerek yoktur. Hakemler tescile karar veremezler (Yargıtay 14. H.D. E: 1998/7542).
- İmar planının onayı ile mera vasfı kalkar ancak taşınmaz hazineye ait olur (Yargıtay 14. H.D. E: 1996/8211).
- Köyün ihtiyacından fazla olan mera, kiraya verilebilir. Ancak bu kiralanan yer yine mera olarak kullanılmalıdır. Tarla olarak kiraya verilemez (Yargıtay 14. H.D. E: 1992/4808).

- Mera yaylak ve kışlaklar kamu mallarıdır. Kuru mülkiyetleri hazineye yararlanma hakları ise köy halkına aittir. Bunun sonucu olarak tapuya tescilleri, alınıp satılmaları, bağışlanmaları, trampa edilmeleri, haczedilmeleri ve üzerlerine kişisel hak kurulması mümkün değildir (Yargıtay 14. H.D. E: 1989/5655).
- Öncesi mera olan yer sökülerek kültür arazisine dönüştürülse bile özel mülkiyete konu edilemez (Yargıtay 14. H.D. E: 1997/547).
- İskanen tahsis edilen mera, tahsis edildiği köye hak verir. Artık kadim yararlanma söz konusu değildir (Yargıtay 14. H.D. E: 1994/8249).
- Devletin hüküm ve tasarrufu altında olan mera yaylak ve kışlaklar, özel mülkiyete geçirilemez, amacı dışında kullanılamaz, zamanaşımı uygulanamaz, sınırları daraltılamaz (Yargıtay 14. H.D. E: 2007/1700).
- Taşınmazın tahsis yolu ile değil de kadim mera olduğunun anlaşılması halinde hiçbir şekilde kazandırıcı zaman aşımı yoluyla iktisabı mümkün değildir (Yargıtay 8. H.D. E: 2012/13182).
- Meraya ilişkin uyuşmazlıklarda yerel bilirkişi ve tanıklar komşu köyden dinlenmesi gerektiği halde aynı köyden yerel bilirkişi dinlenmesi doğru olmamıştır (Yargıtay 16. H.D. E: 2012/3569).
- Bir köy veya belediye sınırları içerisinde kalan mera, yaylak ve kışlaklar üzerinde bir başka köy veya belediyenin de intifa hakkı olabileceği kabul edilmiş olup idari sınırların belirlenmesinde önemi olmadığı vurgulanmıştır (Yargıtay 14. H.D. E: 2013/1653).
- Geçici 3. maddenin kabul tarihi olan 01.01.2003 tarihinden önce mevcut olan yapılar mera arazileri üzerinde hak sahibidir (Yargıtay 14. H.D. E: 2013/8061).
- Tahdit, çayır, mera, yaylak ve kışlak arazisi olduğuna karar verilen yerlerin sınırlarının usulüne uygun olarak ülke nirengi sistemine dayalı olarak 1/5000 ölçekli haritalar üzerinde belirtilmesini ve bu sınırların arazi üzerine kalıcı işaretlerle işaretlenmesini, tespit ise bir yerin mera, yaylak ve kışlak arazisi olup olmadığının resmi evrakla ve bilirkişi ifadeleri ile belgelendirilmesini ifade eder (Yargıtay 14. H.D. E: 2013/3826).
- Mera Kanunu'nun tahsis için kabul ettiği kıstas, o köy veya belediyenin mera, yaylak ve kışlaklara olan ihtiyacıdır (Yargıtay 14. H.D. E: 2011/12793).

- Meranın yerleşim yeri olarak işgal edilmesi, yani bu şekilde kullanılması, yerleşim ve işgal durumunun da 01.01.2003 tarihinden önce var olması gerekir (Yargıtay 14. H.D. E: 2012/7843).
- Mera tahsis kaydına ulaşmak, ilgili haritaları tespit etmek ve ilgili karar için gerekli tüm bilgi, belge ve tanık beyanlarını dosyaya koymak bir yerin mera arazisi olduğunu belgelemekte elzemdir (Yargıtay 16. H.D. E:2011/4296).
- Davacı davasını açıklaması gerektiğinden yerel bilirkişilerin anlatımları yeterli değildir. Tanıkları taşınmazın başında dinleterek, zilyetlik kazanıp kazanılmayacağı, mera olup olmadığı; değilse kimden kime ne şekilde kaldığı, ne şekilde tasarruf edildiği, taşınmazı çevreleyen parsellerin getirtip birlikte inceleneceği, bu yerlerde mera olup olmadığı hususu ilgili yerlerden araştırılıp yerinde uygulanarak sonuca göre hüküm verilmesi gerekir (Yargıtay 7. H.D. E: 2012/4285).
- Meranın yerleşim yeri olarak işgal edilmesi, yani bu şekilde kullanılması, yerleşim ve işgal durumunun da 01.01.2003 tarihinden önce var olması gerekir. Zira bu tarih itibari ile köy sınırları içerisinde bulunan veya bu tarihten sonra Belediye ve mücavir alan sınırları içine alınan meralarda bu madde uygulanmaz (Yargıtay 14. H.D. E: 2012/11070).
- Mera arazisinin niteliğini bozan ve böylece hayvan otlatmaya elverişli halden çıkararak haksız kullanıcının cezalandırılması gerekliliği (Yargıtay 14. H.D. E: 2008/3779).
- İmar planının onayı ile mera vasfı kalkar ancak taşınmaz hazineye ait olur (Yargıtay 14. H.D. E:2007/1700).

Mera davalarının bir bütün olarak değerlendirilmesi neticesinde gerek 4342 Sayılı Kanun uygulaması öncesi, gerekse 1998 sonrası dönemlerde mülkiyet sorunu ve özellikle mera arazilerinin özel mülkiyete konu olmaması, sınır sorunu, bilirkişi seçimi, köy ve belediye örgütünün intifa hakkı, mera arazileri üzerinde yapı yapanların durumu, mera arazilerine olan ihtiyaç ve mera arazilerinin kiralanması, mera arazilerinin tahribi ve buna neden olanlara verilen ceza gibi konularda odaklandığı tespit edilmiştir. Özellikle mera davalarında alınan bilirkişi raporlarının yeterli olmadığı, mera arazisinin tespiti, tahdidini, kullanımını, yapılaşmaya açılması, kentsel dönüşüm ve köy yerleşim yeri olarak kullanımını ile ilgili konularda alınan bilirkişi raporlarının yeterli olmadığı ve bilirkişi kurulunda mutlaka taşınmaz (gayrimenkul) geliştirme uzmanlarına yer verilmesi gerektiği vurgulanmalıdır.

10. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Mera arazisinin hukuki statüsü ve korunmasına yönelik olarak Cumhuriyet döneminde yasal düzenleme yapılmasının gecikmesi nedeni ile söz konusu arazilerin tahribi ve amaç dışı kullanımı engellenememiştir. Bu kapsamda 28.02.1998 tarihinde kabul edilen 4342 sayılı Mera Kanunu ile daha önce çeşitli kanunlarla tahsis edilmiş veya kadimden beri kullanılmakta olan mera, yaylak, kışlak ve kamuya ait otlak ve çayırların tespiti, tahdidi ile köy veya belediye tüzel kişilikleri adına tahsislerinin yapılması, belirlenecek kurallara uygun bir şekilde kullandırılması, bakım ve ıslahının yapılarak verimliliğinin artırılması ve sürdürülmesi, kullanımlarının sürekli olarak denetlenmesi, korunması ve gerektiğinde kullanım amacının değiştirilmesi kapsamlı olarak ele alınmış ve yapılan düzenleme ile özellikle son 17 yılda mera arazisinin fiziksel niteliğinin korunması ve iyileştirilmesine yönelik önemli çalışmalar yapıldığı gözlenmiştir. Ancak 4342 Sayılı Kanunun yürürlüğe girdiği günden itibaren uygulanmada ortaya çıkan sorunların çözümünün zaman aldığı ve büyük ölçüde mevzuatın yetersiz kaldığı sıklıkla ileri sürülmektedir.

Kanun yürürlüğe girdiği tarihte belirlenen beş yıllık hedef arasında; geçerli tahdit ve tespit çalışmalarının yapılması, sorunların tespiti ve çözüm önerilerinin geliştirilmesi yer almıştır. Ancak günümüze kadar geçen zaman içinde söz konusu plan hedefine ulaşamadığı gibi mera arazilerindeki azalmanın da önüne geçilememiştir. Mera arazilerinin tespiti, tahdidi, etüd ve haritalanması gibi yoğun arazide çalışması gerektiren faaliyetlerin için ayrılması gereken kaynak ve zamanın fazlalığı dikkate alındığı zaman, mevcut kamu idaresinin olanakları ile kısa vadede bu çalışmaların ülke genelinde tamamlanmasının oldukça güç olduğunu göstermektedir.

Önemli bir doğal kaynak olan mera arazilerine yönelik mevcut düzenlemelerin yeterli olmadığı, mera arazilerinin etkin ve verimli kullanılmadığı ve doğal olarak mera arazilerinin korunabilmesi için yeni önlemlerin alınması gerektiği tespit edilmiştir. Mera arazilerinin bakımı, ıslahı, korunması ve kullanımına yönelik sorunlar ile meradan yararlanan halkın mera arazisinin korunması ve kullanımı konusunda duyarlılığının yetersizliği ve özellikle illerde valilik bünyesinde oluşturulan mera komisyonları ile mera yönetim birliklerinin etkin olarak çalışmadığı gözlenmiştir.

Kanunun uygulanmasında yapılanmanın yetersiz olduğu ve sorunların aşılmasındaki yasal dzenlemelerin devam etmekte olduğu gerçeğini kabul edilerek yeni yasal dzenlemelerin yapılmasının ülkenin temel doğal kaynağının korunması yönünden zorunlu olduğu açıktır. Özellikle mera arazilerinin tespiti, tahdidi, etüd ve haritalaması, ıslahı, cins tashihi ve mera arazilerinin değerlemesi konularında illerde nitelikli teknik eleman sayısının yeterli olmadığı ve eleman yetersizliğinin ciddi sorun teşkil ettiği gözlenmektedir. İllerde valilik bünyesinde kurulan mera komisyonunda görevli uzman sayısının artırılması, teknik ekiplere yönelik hizmet içi eğitim ve bilgilendirme çalışmasının yapılması yaşamsal öneme haiz bulunmaktadır.

Özellikle mera, yaylak ve kışlak gibi arazilerin korunması ve kullanımında karşılaşılan sorunlar ile bu sorunların çözümü için yapılması gereken hukuki dzenlemelerin katkısının değerlendirilmesi aşamasında, birçok çiftçinin kendi aralarında veya Hazine ile taraf oldukları davalardan seçilen örnek olayların değerlendirilmesi yapılmıştır. Mera komisyonlarının profesyonel hizmet sunabilmeleri açısından mutlaka komisyonlarının oluşum biçimlerinin yeniden ele alınması ve özellikle komisyonlara taşınmaz geliştirme uzmanlarının katılmasının, cins değişikliklerinin rasyonel esaslara göre yapılması, ot bedeli (veya kullanım bedeli) ve arazi devir bedelinin tespitinin rasyonelleştirilmesi açısından olumlu etkilerinin olabileceği sonucu vurgulanmalıdır.

Komisyonlar ve yönetim birliklerinde olduğu gibi görevli ve yetkili kamu kurumlarında da uzman personel yetersizliği gözlenmektedir. Özellikle mera ıslahı, koruma ve yönetim gibi saha çalışmalarında görevli personellerin rotasyona tabii olması ve aynı dönemde farklı görevlere de gönderilmeleri çalışmanın sürekliliği ve kalitesini olumsuz etkilemektedir. Bunun önüne geçilmesi için gerekli işlemlerin yerine getirilmesi, yarım kalan çalışmalar açısından şarttır. Özellikle çalışmaların yoğun olduğu dönemlerde son uygulamalardan biri olan “Doğrudan Gelir Desteği” projesine kaydırılan personel, ıslah çalışmalarını olduğu gibi bırakarak ilgili projede görev almışlardır.

Gerektiğinde mera arazilerinde oluşacak haksız kullanımların ve fazla hayvan otlatmanın önüne geçilmesi için kolluk kuvvetleri kanunun yerine getirilmesi için göreve çağırılmalıdır. Sık görülen sorunlardan biri olan otlatma kapasitesi üzerindeki

hayvan sayısına çözüm maksadıyla, çeşitli planlamalara gidilmeli, çiftçiye yem bitkileri konusunda yönlendirmede bulunulmalıdır.

Mera çalışmasında görevli personel daha önce sözü edildiği gibi çeşitli kurum-kuruluşlardan bilgi akışını sağlamakta güçlük çekmektedir. Örneğin, orman sınırları konusunda gerekli bilgilerin ve diğer köylerden, belediyelerden gelmesi gereken belgelerin zaman zaman ayları alması vuku bulmuştur. Son zamanlarda Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü'nün çok önemli bir çalışması olan TAKBİS, mera kayıtlarının bulunmasında çağ açar nitelikte olup, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın "MERBİS" (Mera Bilgi Sistemi) projesi çalışmaların hızına hız katar nitelikte olmaktadır. Ayrıca hukuki yönden mera davalarının mahkemelerde öncelikle görülmesi hem yapılan çalışmaların sekteye uğramaması hem de çiftçi aileleri için iyi bir uygulama olacaktır.

Kanun ve yönetmelikle yürürlüğe giren köy ve belde mera yönetim birliklerinin daha etkin daha verimli vazife yapabilmeleri için öncelikler gereken yasal düzenlemeler hazırlanmalı, özellikle son günlerde hız kazanan ıslah projeleri için gerekli harcamalara esas ödeneklerin salıverilmesinde ivedi olunması gereklidir.

Mera arazileri ile ilgili kanun ve yönetmelik gibi düzenlemelerde sekiz adet değerlendirme ölçütü yer almaktadır. Otlatma bedelinin saptanması, turizm kapsamında kiralama işlemleri gibi konularda değerlendirme işlemlerinin yapılması için bir değerlendirme uzmanına ihtiyaç bulunmaktadır. Teknik ekiplerde ilgili meslek gruplarından teknik uzmanlar yer almasına karşın, komisyonlarda değerlendirme uzmanı ve taşınmaz geliştirme uzmanları yer almamaktadır. Değerlemeye esas olacak konularda harita mühendisi veya ziraat mühendisi çalışma yapmaktadır. Uzmanlık gerektiren bir konu olan değerlemede, bu konuda ihtisas yapmamış teknik personelin muhtemel sonuca ulaşması pek mümkün görünmeyecektir. Değerlemenin doğru yapılmaması durumunda 20 yıllık otlatma bedelinin tespiti aşamasında, oldukça yüksek meblağlara ulaşan ödeme yükümlülüğü ile karşılaşmakta ve birçok yatırım projesinin fizibilitesi ödenmesi istenen yüksek ot bedelleri nedeni ile olumsuz etkilenebilmektedir. Kamu kaynaklarının etkin kullanımı ve doğal kaynakların korunması bakımından; cins değişikliğinin yapılması, kamu yararı veya toplum yararı, ot bedeli (kullanım bedeli), arazi değeri, kira bedeli gibi işlemlerin rasyonel biçimde yapılabilmesi ve belirtilen alanlarda sorunların asgari düzeye

çekilmesi bakımından mera komisyonlarında taşınmaz geliştirme uzmanlarının bulunması sağlanmalıdır. Hemen her belediye, tapu ve kadastro müdürlüğü ve defterdarlıkta taşınmaz geliştirme uzmanı bulunmakta olup, bu alanda kendilerine görev verilmesi, kamu zararına neden olabilecek uygulama ve yaklaşımların asgari düzeye çekilmesine imkan verecektir.

Meraların bakımı, ıslahı ve korunması, dolayısıyla ilgili kanunun uygulayıcısı olan her kişi, kurum ve kuruluşlar, vazife için gerekli olan sorumlulukları üzerinde hissetmeli ve bu yetki ve sorumluluklar eşit oranda paylaşılmalıdır. 4342 Sayılı Kanunun esasını teşkil eden tespit, tahdit ve tahsis işlemleri hızlı bir şekilde ifa edilmeli ve çiftçiler için adeta kurtarıcı olan mera ıslah çalışmalarının sayısı arttırılmalıdır. Kanunun muhatabı olanlar, özellikle çiftçiler kanunun hükümleri ve uygulamaları hakkında eğitime tabi tutulmalıdır.

Özellikle tespit, tahdit ve ıslah çalışmalarının amacının ne olduğu çiftçilere en güzel biçimde anlatılmalı kesinlikle yanlış anlaşılmalara ve yersiz kaygılara yer verilmemelidir. Meraların kaybedilmesi durumunda ortaya çıkacak zarar konusunda halk bilinçlendirilmeli, hayvancılığın felce uğramaması için yapılan bu çalışmalara gerekli destek istenmelidir. Yasa koyuculara da sahada çalışan personelin mevcut yapıdaki eksiklikleri ve yeni düzenleme taleplerini bildirmeleri gerekli olacaktır. Üst kadro durumun daha iyi farkında olan saha personelinin taleplerini dikkate almalıdır. Çalışmanın genelinde zikredilen aksaklıkların giderilmesi durumunda mahkemelere esas teşkil edecek konularda da azalma yaşanacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- Akdeniz, H.,2001. Meraların Tüzel Yapısı ve Bir Örnek. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kent ve Çevre Bilimleri Dergisi, Ankara.
- Akgün, Z., 1953. Mera Hukuku, Beta Yayınları, s.155, Ankara.
- Ask, M., 1995. Yaylak ve Mera Islahı, Birikim Yayınevi, s.240, İzmir.
- Anonim, 2002. Çayır-Mera ve Yem Bitkileri Danışma Kurulu Hazırlık Raporu, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara.
- Anonim, 2004. Çayır-Mera ve Yem Bitkileri Danışma Kurulu Hazırlık Raporu, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, s.41, Ankara.
- Anonim, 2006. Çayır-Mera ve Yem Bitkileri Danışma Kurulu Ön Çalışma Raporu, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, TÜGEM, Ankara.
- Anonim, 2009. Mera Kanununa Göre Yapılan Tespit, Tahdit ve Tahsis Çalışmaları, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Çayır-Mera Yem Bitkileri ve Havza Geliştirme Daire Başkanlığı Kayıtları, Ankara.
- Anonim, 2012. TC Orman ve Su İşleri Bakanlığı Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Çevre Seferberliği Eylem Planı, Ankara.
- Avcıoğlu, R., 1999. Türkiye Meraları ve Mera Kanununun Getirdikleri, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü, s. 60, İzmir.
- Balabanlı, C., S. Albayrak, M. Türk, O. Yüksel, 2006. 4342 Sayılı Mera Kanunu Uygulanmasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları, Orman Fakültesi Dergisi, Sayı 1, Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta.
- Balıkçioğlu, T., 1997. Türkiye Tarımında Meraların Önemi ve Sorunları, Tarım Haftası 1997 Sempozyumu, Ankara.
- Cengiz T ve Çelem H (2003). Kırsal kalkınmada analitik hiyerarşi süreci (AHS) Kafkas Üniversitesi Artvin Orman Fakültesi Dergisi 4 (1- 2):144-153
- Cin, H., 1975. Eski-Yeni Türk Hukukunda Mera Yaylak ve Kışlaklar, AÜ Hukuk Fakültesi Yayınları, s.560, Ankara.
- Cin, H.ve Surlu., 2000. Türk Hukukunda Mera Yaylak ve Kışlaklar, Seçkin Yayınevi, s. 1100, Ankara.
- Erdost, M., 1978. Toprak Reformunun Ülkemizin Toplumsal Ekonomik ve Siyasal Yapısında Yeri, Toprak Reformu Kongresi, TMMOB Harita Mühendisleri Odası, Ankara.

- Erkuş A, Bülbül M, Kıral T, Demirci R, Açıl A.F: Tarım Ekonomisi. Ankara Üniv. Ziraat Fak. Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Vakfı, Yay. No: 5, s. 298, Ankara,1995.
- Gençkan, S., 1999. Kamu Meraları Yaylak ve Kışlakları Hukukumuzun İlkeleri, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, s.20, Ankara.
- Gökkuş, A., Koç, A., 2001. Mera ve Çayır Yönetimi Yönetimi. Atatürk Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Yayınları, Erzurum. Kapan, G., 1998. Mera Kanunu ve Getirdikleri, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Sayı 56, Ankara.
- Karasalım, H., 1997. Yurdumuzda Mera Sorunları, Tarım Haftası 1997 Sempozyumu, Ankara.
- Karayalçın, Y., 2003. Kanunlarımız, Doktrin ve Uygulama Açısından Mera ve Yaylaklar, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Kaya, T., 2007. Küresel Isınma Etkileri, İstanbul Yayınevi, s. 174, İstanbul.
- Özgen, E., 2008. Meranın Hukuki Rejimi, Türk Hukuk Sistemi Web Sitesi. www.turkhukuk sitesi.com. Erişim Tarihi: 20.03.2013.
- Tekeli, A., 2005. Meraların Korunma ve Kullanımı, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Genel Kurulu Teknik Kongresi, Ankara.
- Tosun, F., 1997. Türkiye Tarımında Çayır ve Meraların Dünü, Bugünü ve Yarını Tarım Haftası 1997 Sempozyumu, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Süleyman KORKMAZ

Doğum yeri : Vezirköprü/SAMSUN

Doğum Tarihi : 30.08.1983

Medeni Hali : Evli

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

Lisans : Kocaeli Üniversitesi- Yerel Yönetimler 2003
Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fak. Kamu Yönetimi 2005

Yüksek Lisans : Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Taşınmaz
Geliştirme Anabilim Dalı 2015

Çalıştığı Kurum : Ankara Keçiören Belediyesi 2011 - Halen devam ediyor.